

ingediend op **1606** (2022-2023) – Nr. 1
2 maart 2023 (2022-2023)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Economie,
Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Thijs Verbeurgt

over innovatiesteun
in het kader van Vlaamse Veerkracht

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Rita Moors, Axel Ronse;

Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;

Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;

Tom Ongena, Maurits Vande Reyde;

Meyrem Almaci, Imade Annouri;

Thijs Verbeurgt.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;

Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;

Stijn De Roo, Loes Vandromme;

Steven Coenegrachts, Bart Van Hulle;

Johan Danen, Björn Rzoska;

Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Inleidende uiteenzettingen	4
1.	Mark Andries, administrateur-generaal van het Agentschap Innoveren en Ondernemen	4
1.1.	Relanceplan Vlaamse Veerkracht als antwoord op de crisis	4
1.2.	Veertien projecten	5
1.3.	Governancemodel	5
1.4.	Allocatiemodellen	6
2.	Johan Hanssens, secretaris-generaal Departement EWI	7
2.1.	Algemene beleidsprincipes	7
2.2.	Europees versus Vlaams tijds kader	8
2.3.	Beslissingsbevoegdheid	8
2.4.	Procedure	9
2.5.	Open dialoog	9
2.6.	Keuze van projecten.....	12
2.7.	Verloop na de beslissing van de Vlaamse Regering	13
2.8.	Resultaat van de gevolgde procedure	14
2.9.	Contacten tussen het kabinet en de administratie	14
3.	Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw	14
II.	Bespreking.....	18
1.	Eerste vragenronde.....	18
1.1.	Tussenkomensten van de leden.....	18
1.2.	Antwoorden.....	25
2.	Tweede vragenronde	29
2.1.	Tussenkomensten van de leden.....	29
2.2.	Antwoorden.....	32
3.	Slotbedenkingen.....	33
	Gebruikte afkortingen	36
	Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie hield op 26 januari 2023 een gedachtewisseling over het toekennen van innovatiesteun in het kader van Vlaamse Veerkracht.

Eerder waren er over dit onderwerp al actuele vragen in de plenaire vergadering van 21 december 2022 (*Actuele vragen* VI.Parl. 2022-23, nr. 210, 213, 214 en 215). Naar aanleiding daarvan heeft minister Jo Brouns documenten en correspondentie over het toekennen van de innovatiesteun ter inzage gelegd, overeenkomstig de bepalingen in het Reglement van het Vlaams Parlement over de geheimhoudingsplicht.

De getoonde presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleidende uiteenzettingen

1. Mark Andries, administrateur-generaal van het Agentschap Innoveren en Ondernemen

Mark Andries, administrateur-generaal van het Agentschap Innoveren en Ondernemen, bedankt de commissie voor de kans om een toelichting te geven bij de acties in het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie in het kader van het relanceplan Vlaamse Veerkracht en de Europese relancemiddelen van de voorbije twee jaar.

Bijna drie jaar geleden werd de wereld getroffen door een ongekende pandemie, een gezondheidsramp. De menselijke tol was groot maar van bij het begin was ook duidelijk dat de economie zwaar werd getroffen. Winkels, horecazaken en tal van andere ondernemingen moesten sluiten. Wereldwijd had dit gevolgen voor de aanvoerketen en dus ook hier, met grote bezorgdheden bij instellingen zoals het Planbureau en de Nationale Bank van België. Er was sprake van de grootste krimp van de economie in de naoorlogse geschiedenis. Na de schok van de eerste weken en maanden rees de consensus over steunmaatregelen en acties om de economie te laten hernemen zodra de crisis achter de rug was. De overheden zouden niet enkel geld in de economie pompen maar ook kiezen voor investeringen die de economie voor de toekomst veilig zouden stellen.

1.1. Relanceplan Vlaamse Veerkracht als antwoord op de crisis

De Vlaamse Regering heeft dat vrij snel gedaan. Al in september 2020 kwam zij met een relanceplan van 3,4 miljard euro onder de titel Vlaamse Veerkracht. Nog eerder kwam de Europese Commissie met het principeakkoord NextGenerationEU-plan in juli 2020. De inbedding van het Vlaamse in het Europese plan was vrij ingewikkeld en verliep via het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht van België, dat in april 2021 werd ingediend bij de Europese Commissie. Het Vlaamse relanceplan is deels Vlaams, deels Europees gefinancierd. Voor de Europese middelen gelden aparte regels en dat had een impact op de middelen voor het beleidsdomein EWI.

De Vlaamse Regering heeft het plan laten voorbereiden door economische en maatschappelijke relancecomités, met de betrokkenheid van onder andere academici. Hun advies om keuzes te maken werd grotendeels gevolgd door de Vlaamse Regering. De regering moest thema's kiezen waarop ze wilde inzetten om de toekomst van de Vlaamse economie veilig te stellen. De drie doorbraakthema's waren:

- Digitaal Vlaanderen;
- Duurzaam Vlaanderen;
- Zorgzaam Vlaanderen.

Zoals zal blijken komen die thema's terug in de O&O-projecten. De keuzes werden gerespecteerd.

Het plan Vlaamse Veerkracht, met een budget van 3,4 miljard euro, is vertaald in 35 clusters met in totaal 180 relanceprojecten, waarvan er veertien zijn toegewezen aan de minister van Economie en Innovatie en dus aan het beleidsdomein EWI, met andere woorden aan het Departement EWI, VLAIO en het FWO. Die zijn samen verantwoordelijk voor de veertien projecten, goed voor in totaal 561 miljoen euro.

1.2. Veertien projecten

Mark Andries toont slides met de kredieten die voor de projecten werden uitgetrokken. De belangrijkste cluster voor het domein EWI is cluster 5 'Versterken O&O', goed voor 280 miljoen euro. De grootste projecten zijn de versterking van de onderzoeksinfrastructuur en het onderzoeksveld en de versnelling van O&O, samen goed voor 160 miljoen euro. Voor de versterking van O&O in de ondernemingen, wat VLAIO al deed, werd 100 miljoen euro extra uitgetrokken. Een ander project zal de bio-economie in Vlaanderen versterken en tot wasdom laten komen.

Een ander belangrijk project voor EWI is het waterstofonderzoek, goed voor 125 miljoen euro. Dit project sluit aan bij het IPCEI Waterstof, een groot internationaal project met andere Europese landen en met medewerking van de Europese Commissie.

De spreker somt de andere projecten op:

- Blue Deal, met onderzoek en ecologiesteun om waterschaarste aan te pakken;
- Smart Cities, met oproepen voor een bedrag van 20 miljoen euro om gemeenten de kans te geven om slimmer te worden en om te gaan met technologie om problemen in steden en gemeenten aan te pakken;
- Ruimtelijke economie, een project om de beschikbaarheid van bedrijventerreinen en kernversterking te vergroten;
- Brexit, een project voor het milderen van de gevolgen van de Brexit voor de ondernemingen. Dat is later opgegaan in een groter programma, namelijk de Brexit Adjustment Reserve met aparte middelen van Europa;
- Circulaire economie, een project voor de versterking van circulaire economie;
- Media-innovatie.

Mark Andries brengt hulde aan de medewerkers van EWI, VLAIO en het FWO omdat ze dit hebben waargemaakt bovenop hun bestaande werk. Zeker in 2021 was de werkdruk hoog door de coronasteunmaatregelen, waarvoor de medewerkers al eerder lof kregen van deze commissie. De samenloop met het programma Vlaamse Veerkracht was niet evident. De absorptie van dergelijke middelen is natuurlijk een gigantische opportuniteit voor het versterken van O&O. Maar ze betekende dat medewerkers werden bedolven onder de extra oproepen en evaluaties, de rapporteringen, de boekhoudkundige verwerkingen, de controles daarop en het overleg met de overheden. Er is veel overleg geweest met de Europese Commissie om de plannen te finetunen en te laten passen in het Europese kader.

1.3. Governancemodel

Voor de uitvoering van het plan Vlaamse Veerkracht is een governancemodel goedgekeurd. Mark Andries toont een schema maar beperkt zich tot de toelichting van de twee belangrijke elementen daarvan. Absoluut bovenaan staat de Vlaamse Regering, zij is in het kader van de governance van Vlaamse Veerkracht hét beslissingsorgaan geweest. Alle projecten zijn in de Vlaamse Regering besproken aan de hand van een nota en pas na de goedkeuring daarvan kregen ze middelen. Elk project werd ingediend door de bevoegde minister; de Vlaamse Regering besliste over de aanpak, de doelstellingen, de KPI's enzovoort. Slechts na die beslissing kon de administratie vastleggingen en uitbetalingen doen.

Een tweede element is de grote verantwoordelijkheid die werd gegeven aan de leidend ambtenaren. In de nota over governance die werd aangenomen door de Vlaamse Regering staat dat elk van de betrokken departementen verantwoordelijk is voor de uitvoering, de monitoring en de controle binnen het eigen beleidsdomein. Dit houdt in: het verzamelen, monitoren, rapporteren van mijlpalen en streefdoelen, het verzamelen van gegevens van de begunstigden, het nemen van maatregelen om corruptie, fraude, belangenvermenging en dubbele financiering te vermijden. Daarvoor kreeg elk departement een manager. Het FWO, VLAIO en EWI namen de verantwoordelijkheid samen op. Aangezien het FWO en VLAIO betrokken waren, werd een stuurgroepplan 'Herstelplan Vlaamse Veerkracht EWI' opgesteld met drie leden: Johan Hanssens voor het Departement EWI, Hans Willems, secretaris-generaal van het FWO, en Mark Andries zelf.

De leden van de stuurgroep bekeken op regelmatige basis de stand van zaken en namen een beheers-, beleids- en controlecyclus aan die werd gevalideerd door de Vlaamse Auditautoriteit. Ze rapporteerden aan de Vlaamse en Europese coördinerende instanties. Voor Vlaanderen was dat het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken. De managementfunctie werd toegewezen aan een VLAIO-medewerker. Ook de inhoudelijke coördinator was een VLAIO-medewerker. Hij moest de gesprekken voeren met de Europese Commissie en instanties van de Vlaamse overheid.

De auditautoriteit was de Vlaamse Auditautoriteit die eerder al werd aangeduid voor EFRO, ESF en de andere Europese programma's, een ervaren instelling dus, die recenter ook werd aangesteld voor de controle op de BAR-middelen, waarvoor VLAIO ook de managementautoriteit is. De auditautoriteit controleert de werkzaamheden en het beheers- en controlesysteem en kan de projecten controleren, ze kan zelfs ter plaatse te gaan.

1.4. Allocatiemodellen

Mark Andries verwijst aan de hand van een schema naar de allocatiemodellen in het beleidsdomein EWI voor het toekennen van onderzoeks- en innovatiemiddelen. Ook die werden gerespecteerd voor deze projecten en bijkomende middelen. Het is belangrijk om een onderscheid te maken: EWI, VLAIO en het FWO hebben elk een andere klantengroep. De klanten van EWI zijn de kennis- en onderzoeksinstellingen: de universiteiten, de vier strategische onderzoekscentra en andere wetenschappelijke instellingen.

Het Departement EWI financiert de universiteiten via twee fondsen, het Bijzonder Onderzoeksfonds en het Industrieel Onderzoeksfonds. Er zijn convenanten afgesloten met de SOC's en daar staat ook een financiering van het departement tegenover. Hetzelfde geldt voor andere wetenschappelijke instellingen zoals het Instituut voor Tropische Geneeskunde en het Vlaams Instituut voor de Zee. Er is ook altijd ad-hocfinanciering geweest van projecten en onderzoeksinstellingen. Dat zijn projecten die de minister wil steunen. Het departement zal die voorbereiden en indien nodig een nota voor de Vlaamse Regering maken. Daar zijn altijd middelen voor in de gewone begroting.

Het FWO heeft als doelgroep de onderzoekers en onderzoeksgroepen. Het werkt met calls voor doctoraten, onderzoeks- en postdoctorale mandaten. De minister neemt daarin geen beslissingen maar wel de raad van bestuur van het FWO.

VLAIO heeft als klanten de ondernemers en de bedrijven. VLAIO heeft diverse financieringskanalen waar ondernemingen van kunnen gebruikmaken. Dat is deels een open kanaal. Ondernemingen kunnen steeds gebruikmaken van de O&O-steun; dat kanaal staat 365 dagen per jaar open. Een onderneming kan een dossier indienen, dat wordt geëvalueerd. Het beslissingscomité van het Fonds voor Innoveren en Ondernemen – een comité samengesteld door de Vlaamse Regering, met leden

uit de academische sector en de industrie – beslist over de aangevraagde steun na kennisneming van de evaluaties van VLAIO. Het beslissingscomité heeft een delegatie gegeven aan de administrateur-generaal van VLAIO voor alle O&O-dossiers van minder dan 500.000 euro. Voor dossiers voor een hoger bedrag is het beslissingscomité bevoegd voor het toekennen van steun. Het heeft die bevoegdheid voor de 100 miljoen euro van het relanceplan die bestemd is voor de bedrijven.

VLAIO organiseert regelmatig calls op instrumenten zoals COOCK en TETRA waarbij hogescholen een rol spelen om hun kennis te verspreiden naar de ondernemingen. Ook voor de landbouwtrajecten werkt VLAIO met calls. Dat betekent dat men niet het hele jaar door projecten kan indienen, daarvoor wordt een datum vastgelegd. Die projecten worden dan geëvalueerd en eventueel in een ranking geplaatst. Als er meer goede projecten zijn dan er middelen beschikbaar zijn, worden de beste projecten aan het beslissingscomité voorgelegd.

Eigenlijk heeft VLAIO diezelfde verdeling en governance gevolgd voor de verschillende initiatieven van Vlaamse Veerkracht. Dezelfde bevoegdheden werden gerespecteerd, weliswaar altijd nadat een dossier op de ministerraad van de Vlaamse Regering kwam, waarna de middelen werden vrijgegeven.

2. Johan Hanssens, secretaris-generaal Departement EWI

Johan Hanssens, secretaris-generaal van het Departement EWI, zal de focus leggen op de concrete Vlaamse Veerkrachtdossiers van het beleidsdomein. EWI beschikte daarvoor eenmalig over 561 miljoen euro, verdeeld over veertien relanceprojecten. Dat zijn aanzienlijke extra middelen die men in 2021 kon investeren in O&O. Op jaarlijkse basis bedragen de recurrente budgetten van het beleidsdomein EWI een kleine 2 miljard euro.

Over de hoegrootheid van die middelen is altijd transparant gecommuniceerd naar het Vlaams Parlement. Toenmalig minister Hilde Crevits heeft in oktober 2020 toegelicht wat de beschikbare middelen waren, zowel binnen haar recurrente budgetten als binnen Vlaamse Veerkracht (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 511/1 en 13-E/1). De spreker vindt het niet onbelangrijk om dit te vermelden omdat de besteding van de middelen in het kader van Vlaamse Veerkracht in samenhang moet worden gezien met de middelen in de recurrente budgetten en de zogenaamde opstapmiddelen – 30 miljoen euro in 2021 – ingevolge het regeerakkoord voor het beleidsdomein EWI.

Daarbovenop waren er nog eenmalige investeringsmiddelen van 25 miljoen euro. Bij de opmaak van de begroting 2021 zijn die onmiddellijk toegewezen aan het FWO.

2.1. Algemene beleidsprincipes

Johan Hanssens legt uit welke principes EWI heeft gehanteerd voor de besteding van die aanzienlijke budgetten. Een eerste is dat alleen excellente projecten worden ondersteund.

Een tweede basisprincipe is maximale samenwerking met de stakeholders. In het moderne jargon van het innovatiebeleid is dat de quadruplehelixfilosofie, het samenbrengen van vier partijen: overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke actoren.

Een derde principe is dat bij de besteding van middelen het deugdelijk bestuur altijd voorop moet staan. Bij de beoordeling hanteert men het meerogenprincipe en transparantie naar het parlement, de stakeholders en de publieke opinie.

In 2020 en 2021 was er de unieke context van een diepe economische crisis, waarin van overheden werd gevraagd om snel en adequaat te reageren. Het principe dat voortgang moest worden gemaakt in het beslissingsproces speelde ook een rol. De rode lijn was altijd dat men niet mocht inboeten op excellentie, cocreatie en deugdelijk bestuur omwille van de snelheid. Dat is volgens Johan Hanssens ook nooit gebeurd.

2.2. Europees versus Vlaams tijds kader

Om heel het proces van de toebedeling van de middelen te begrijpen, moet men twee tijdsvensters uithouden: het Europese en het Vlaamse tijds kader. Zoals al vermeld, vertonen de relanceplannen van Vlaanderen, België en Europa een samenhang. Ze zijn samen opgesteld in voortdurend overleg tussen de administraties van die drie niveaus en parallel met de drie overheden.

Het startpunt voor Europa kwam er eind juli 2020. De staats- en regeringsleiders bereikten voor het eerst een akkoord over een gigantisch pakket aan investeringen met Europees geleend geld. Dat was een unicum. In het NextGenerationEU-plan zijn Europese middelen vrijgemaakt om te investeren in de 27 lidstaten. Dat was moeilijk; er was spanning tussen de noordelijke en de zuidelijke lidstaten, maar er is uiteindelijk een compromis bereikt. De Europese investeringen zouden subsidies zijn maar ze moesten ook gepaard gaan met hervormingen. Het heeft zeven maanden geduurd voor de principebeslissing werd omgezet in juridische teksten. De verordening tot instelling van de Herstel- en Veerkrachtfaciliteit werd in februari 2021 aangenomen. Vervolgens werd gevraagd om de nationale plannen in te dienen bij de Europese Commissie, die daarover een oordeel zou vellen.

Johan Hanssens toont een schema met de tijdslijn van het beslissingsproces. Het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht van België werd goedgekeurd op 30 juli 2021. Parallel liep het Vlaamse besluitvormingsproces. Minister-president Jan Jambon kondigde in de Septemberverklaring van 2020 al voor 4,3 miljard euro aan investeringen aan. Een deel van die middelen zou Europees zijn, maar de intra-Belgische verdeling was toen nog niet duidelijk. De Vlaamse Regering heeft delen van het Vlaamse relanceplan ingebracht in het Belgische plan en ingediend bij de Europese Commissie in april 2021.

De Vlaamse Regering kon kiezen welke dossiers ze zou onderbrengen in het Europees Plan voor Herstel en Veerkracht. Ze heeft in januari 2021 beslist om de volledige enveloppe van 280 miljoen euro voor cluster 5 'Versterken O&O' daarin onder te brengen. Dat is transparant gecommuniceerd aan het Vlaams Parlement in een gedachtewisseling op 19 januari 2021, waarin minister Matthias Diependaele heeft toegelicht welke Vlaamse plannen via het Belgische plan naar Europa zouden gaan (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 629/1).

2.3. Beslissingsbevoegdheid

De dossiers Vlaamse Veerkracht VV021 en VV023 gaan over onderzoeksinfrastructuur. De beslissingsbevoegdheid voor de invulling van die enveloppes is nooit gedelegeerd, niet aan minister Hilde Crevits en niet aan de Vlaamse administratie. De beslissingsbevoegdheid bleef altijd bij de Vlaamse Regering. Minister Hilde Crevits moest een dossier voorbereiden voor de Vlaamse Regering waarin ze een concreet voorstel van besteding van de enveloppe zou doen. Er was dus geen delegatie van bevoegdheid, de verantwoordelijkheid lag bij de Vlaamse Regering.

De middelen werden ingebracht in het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht. Dat is formeel meegedeeld aan Europa op 30 april 2021. In het kader daarvan heeft de Vlaamse Regering een onderverdeling aangebracht in de Vlaamse Veerkrachtenveloppe VV023: van de 60 miljoen euro ging er 14 miljoen euro naar de versterking van industriële onderzoeksfondsen via de Vlaamse Interuniversitaire

Raad. Een tweede deel van de enveloppe (6 miljoen euro) ging naar de hogescholen, die ook aan onderzoek doen.

In het nationale plan werd zeer transparant aangegeven hoe Vlaanderen zou trachten op de meest efficiënte wijze invulling te geven aan de middelen voor onderzoeksinfrastructuur. Daarin staat vermeld dat men het veld zou bevragen om de beste projecten te kunnen selecteren. In de dialoog met de Europese Commissie werd er voortdurend op aangedrongen om zoveel mogelijk duidelijkheid te geven over de richting van de besteding van de middelen. Er zijn daartoe voorbeelden opgesomd in het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht.

2.4. Procedure

De Vlaamse Regering heeft beslist om het Vlaams Parlement en de publieke opinie in te lichten over de voortgang van het plan Vlaamse Veerkracht via voortgangsrapporten. Het eerste rapport werd publiek gemaakt in april 2021. EWI heeft daarin transparant gecommuniceerd over de procedure om de middelen toe te wijzen. Een investeringsagenda zou worden opgemaakt op basis van een bevraging van het veld. Die procedure werd toegelicht in een nota aan de Vlaamse Regering van 9 juli 2021. In haar Septemberverklaring heeft de Vlaamse Regering de enveloppe bepaald. Het Departement EWI is daarop in dialoog getreden met de vijf universiteiten, met de vier SOC's en met enkele wetenschappelijke instellingen. Dat was een open dialoog.

Het resultaat was de identificatie van een portefeuille van onderzoeksinfrastructuren, een inventaris van mogelijk te financieren projecten, in het mailverkeer ook de longlist genoemd. Die bevat ook investeringen die mogelijk zijn binnen de andere enveloppes.

Pas vanaf april 2021 kwam er duidelijkheid over de Europese voorwaarden voor de projecten. Dat was de derde stap. Met dat kader kon men de formele procedure starten. De aanvragers werden allemaal onderworpen aan dezelfde uniforme aanvraagprocedure, gespiegeld aan de procedure voor EFRO.

De aanvraagdocumenten werden gescreend door experts van het Departement EWI en VLAIO. De commissieleden hebben de dossiers en de bijlagen kunnen inzien. De screening is voor hen dus op transparante wijze te controleren. Er is een nota aan de Vlaamse Regering opgesteld. Er is advies van de Inspectie van Financiën ingewonnen en dat was positief. Er was een interkabinettenwerkgroep en een begrotingsakkoord. Dat is het klassieke stramien van het verloop van een dossier ter besluitvorming in de Vlaamse Regering.

2.5. Open dialoog

Johan Hanssens legt uit waarom het beleidsdomein EWI heeft geopteerd voor een open dialoog voor de toewijzing van de middelen. De algemene redenering was dat er voor een efficiënte besteding maatwerk nodig was.

De eerste reden voor een open dialoog heeft te maken met de adviezen. Het eerste advies was dat van het economisch relancecomité van juli 2020. Daarnaast heeft EWI gesprekken gevoerd met de Europese Commissie. Die gaf aan dat ze geen mozaïek wou van kleine projectjes en versnippering van de middelen. De projecten moesten kaderen in een algemeen plan en bijdragen aan de relance. EWI heeft – via het economisch relancecomité – een dergelijk algemeen plan en heeft dat vertaald in negen criteria, die in de nota aan de Vlaamse Regering staan.

Criteria

Het eerste criterium is dat alle voorstellen moeten voldoen aan de algemene beleidslijnen van de Vlaamse Regering.

Ten tweede is er de intentie dat de projecten in de enveloppe voor onderzoeksinfrastructuur moeten passen in de O&O&I-beleidsplannen van de Vlaamse Regering. De Vlaamse Regering heeft het Vlaams Energie- en Klimaatplan, een beleidsplan Bio-economie, een waterstofvisie en een visienota 'Vlaanderen sterk in O&I voor gezondheid en zorg'. Ze doet inspanningen voor de klimaatsprong en de transitie naar CO₂-neutraliteit. Al die beleidsplannen hebben nood aan onderzoek en dus aan onderzoeksinfrastructuur. De middelen worden ingezet op die beleidsplannen.

Een derde criterium is dat elk voorstel van financiering van de infrastructuur moet passen in de drie transformatieve doorbraken aanbevolen door het Economisch adviescomité. Dat was de vraag om de middelen te concentreren op de assen digitaal, duurzaam en zorgzaam.

Het vierde beoordelingscriterium is dat de projecten passen in de Europese beleidskaders. Europa heeft de grote beleidskaders van de Green Deal en Circular Economy en het beleidsprogramma Europe's Digital Decade. Over gezondheid is er het beleidsplan Farmaceutische strategie voor Europa.

Het vijfde criterium is dat de projecten moeten bijdragen aan de versterking van de Vlaamse onderzoeksinstellingen. EWI wilde de middelen concentreren in de topinstellingen om die nog competitiever te maken in het zeer competitieve O&O-domein op wereldvlak.

Het zesde criterium is het versterken van de diverse Vlaamse ecosystemen, een rijk veld in diverse wetenschapsdomeinen, met de Europese middelen. Johan Hanssens gaat verder in op de Vlaamse ecosystemen:

- Een eerste ecosysteem is dat van de industriële biotechnologie en biogebaseerde economie. Dat is geografisch sterk geconcentreerd rond de haven van Gent. Daar bevindt zich de Bio Base Europe Pilot Plant, waarin al is geïnvesteerd met Vlaamse en Europese middelen. Dat wil men versterken door de infrastructuur uit te breiden en het ecosysteem te versterken.
- Het tweede ecosysteem is dat van de digitale en nanotechnologie. Imec is daarin een wereldspeler. Het heeft zijn thuisbasis in Leuven maar is vertakt met de vijf Vlaamse universiteiten. Door de versterking van imec is het hele ecosysteem versterkt. Het project dat hier werd gesteund, werd door imec aangegaan met ASML, de Nederlandse wereldspeler inzake machines voor chipproductie. Dat is een strategische asset voor heel Europa.
- Dan is er het ecosysteem rond fotonica. Er zit expertise bij de VUB die versterking verdient.
- In het ecosysteem Industrie 4.0 is Flanders Make actief, met regionale vertakkingen in Lommel, Leuven, Kortrijk en Genk.
- Vlaanderen heeft een uitgebouwd ecosysteem rond Health and Pharma. Heel veel projecten die de Vlaamse Regering heeft gesteund, zitten in dat domein.
- In het ecosysteem Life sciences is het Vlaams Instituut voor Biotechnologie in Gent een wereldvermaard centrum. Het is zeer belangrijk voor de creatie van spin-offs in de regio.
- Vlaanderen staat ook sterk in het ecosysteem voor duurzame energie en waterstofonderzoek. EnergyVille in Genk heeft een belangrijke samenwerking tussen universiteiten en onderzoekscentra om onderzoek over duurzame energie te faciliteren. Er is de het strategisch onderzoekscentrum VITO in Mol, het Green Hydrogen Lab in Hasselt en de imec-VITO-membraantechnologie voor duurzame waterstofproductie. Waterstofonderzoek is een prioriteit voor de Vlaamse

- Regering en is opgenomen in het Vlaamse regeerakkoord en het plan Vlaamse Veerkracht. Hiervoor is er een aparte enveloppe van 125 miljoen euro.
- Het ecosysteem duurzame chemie en materialen is sterk uitgebouwd in Vlaanderen. Het situeert zich in de haven van Antwerpen, met een sterke kennispool in de UAntwerpen met de Blue App en de expertise over de omzetting van biomassa in chemische grondstoffen bij BIOCON Project in samenwerking met de KU Leuven.
 - Nog een belangrijk ecosysteem in Vlaanderen betreft de bouwsector, die ook klimaatneutraal moet worden. De kennis aan de universiteiten moet naar de bouwindustrie doorsijpelen.
 - Het ecosysteem rond pandemiebestrijding situeert zich rond Antwerpen wat betreft tropische ziekten. Het ITG is een wereldspeler met grote infrastructuurnoden. In de UAntwerpen ontwikkelt zich het ecosysteem Pandemic Preparedness en dat heeft eveneens infrastructuurnoden.
 - Een laatste ecosysteem draait rond de agrovoeding en -landbouw. De landbouw moet mee de conversie naar de klimaatneutraliteit maken. Het onderzoek over microbiële eiwit is daar een veelbelovende piste die verder moet worden geëxploreerd.

Een zevende criterium in de beoordeling van de projecten is dat ze de zogenaamde 'vallei des doods' moeten overbruggen. Dat is de fase tussen kenniscreatie en concrete toepassing in de markt en in de maatschappij. Om dat proces te versnellen, moeten er pilootinstallaties en demonstratiefaciliteiten komen. Die maken een opschaling van het 'go to market' mogelijk. Een innovatief idee moet zo snel mogelijk naar de markt worden gebracht.

Volgens het achtste criterium moeten de investeringen op lange termijn het groei-potentieel van de Vlaamse economie versterken. Daarover bestaat er een hele economische theorie. Via uitbreiding van het O&O-kapitaal zal de productiviteit stijgen.

Het negende criterium is dat alle projecten uiteraard moeten voldoen aan de Europese criteria. Eén criterium is daarin nieuw voor alle Europese administraties: alle projecten die gesteund worden, moeten voldoen aan het 'do no significant harm'-principe (DNSH), wat betekent dat ze geen enkele ecologische schade mogen veroorzaken en dus moeten kaderen in de klimaattransitie. De projecten moeten het EFRO-kostenmodel hanteren en de staatssteunregels respecteren. Alle projecten moeten duidelijke doelen en mijlpalen opgeven. Het Europese kader schreef bovendien voor dat alle projecten uitgevoerd moeten worden tussen februari 2020 en augustus 2026. Dat is een lange tijdspanne maar soms moet er infrastructuur worden gebouwd. Binnen die periode moeten de middelen besteed zijn en daarop wordt er toegezien. De voortgang van het beslissingsproces speelde dus een grote rol.

Redenen om voor een open dialoog te kiezen

De keuze voor de procedure van een open dialoog met de kennisinstellingen komt niet uit de lucht gevallen. Het hele Europese beleid is sterk beïnvloed door de moderne benadering van het innovatiebeleid. Het beleid moet meer missiegericht denken en keuzes maken in cocreatie met het veld, volgens het principe van de quadruple helix. Johan Hanssens citeert professor Economie Mariana Mazzucato: "Innovation not only has a rate, but also a direction." Wetenschapsontwikkeling is helemaal niet neutraal, het is niet verkeerd om vanuit de overheid mee richting te geven aan dat proces.

Een tweede reden om voor de open dialoog te kiezen, was de specifieke doelgroep van kennisinstellingen. De middelen zijn bedoeld voor de kennisinstellingen die daarmee hun strategische onderzoeksagenda moeten versterken. De middelen gaan dus naar de vijf Vlaamse universiteiten, de vier strategische onderzoekscentra (imec, VIB, VITO en Flanders Make) en de wetenschappelijke instellingen die onder

de voorgedij van de Vlaamse minister bevoegd voor Economie vallen, met name het ITG, ILVO en VLIZ. Dat zijn de structurele partners van het departement. Er is veel interactie tussen het beleidsdomein EWI en deze partners, hun investeringsnoden zijn bekend en er lopen convenanten met hen. Aan deze instellingen werd gevraagd om in de strategische dialoog te treden en zelf prioriteiten aan te brengen in hun investeringsvragen. De gesprekken zijn gevoerd met de VLIR en met de onderzoeksdirecteuren van elke universiteit. Elke universiteit heeft technology transfer offices, die als opdracht hebben om de kennis om te zetten in toepassingen via spin-offs en partnerschappen met de industrie en andere maatschappelijke actoren. Het zijn de TTO's die een zeer goed zicht hebben op de onderzoeksinfrastructuurnoden van hun instelling. Uiteraard zijn ook de SOC's bij de dialoog betrokken.

Ten derde is er het specifieke type van onderzoeksinfrastructuur dat EWI wou ondersteunen: infrastructuur van een hoog TRL-niveau die nodig is voor kennisvalorisatie, waarmee kennis sneller de weg vindt naar het vermarkten in diensten, producten of maatschappelijke toepassingen. Dat is echt maatwerk en voor de diverse wetenschapsdomeinen zeer verschillend.

Een vierde reden was dat de eenmalige investeringsimpuls versterkend moet werken op de reguliere middelen die Vlaanderen inzet. Parallel aan de investeringsvraag liepen er onderhandelingen met imec en VIB over een nieuw covenant. Ook in dat kader legden de instellingen hun vragen naar steun voor onderzoeksinfrastructuur voor. Enerzijds werden die met reguliere middelen beantwoord, anderzijds met Europese middelen. Dat moest in samenhang met elkaar worden bekeken.

Ten vijfde speelden de verschillende tijdsvensters een heel belangrijke rol. De Vlaamse Veerkrachtenveloppes werden bekendgemaakt in september 2020 en toegelicht in deze commissie in oktober 2020. Pas in april 2021 waren de voorwaarden van de Europese Commissie duidelijk. In heel die tussenperiode werd de dialoog met het veld gevoerd en daardoor kon het beleidsdomein EWI snel schakelen in april 2021. De bedoeling van een relancebeleid is precies om de economische neergang af te zwakken. De overheid moest tegengas geven en de economie weer opkrikken. Dat noemt men contracyclisch beleid. Het moest snel gaan. In een crisis moet de overheid snel handelen om te vermijden dat de steun een inflatoir effect zou hebben en men dus verkeerdelijk 'procyclisch' handelt.

2.6. Keuze van projecten

Dankzij de dialoog was er een portefeuille van projecten waarin kon worden geïnvesteerd. De Europese voorwaarden waren duidelijk in april 2021. Het beleidsdomein had de ambitie om een eerste pakket voor het zomerreces van 2021 te laten goedkeuren door de Vlaamse Regering. De dossiers moesten daarom medio juni 2021 klaar zijn om voor te leggen aan de Inspectie van Financiën.

De projecten die voldoende uitgewerkt waren, door de kennisinstellingen als prioritair werden bestempeld en door de administratie tegen de strategische criteria waren afgewogen, zijn door de administratie in overleg met het kabinet gebundeld in een evenwichtig pakket van 23 investeringsdossiers, waarvan veertien in de VV021 en negen in de VV023. Die zijn allemaal afzonderlijk onderworpen aan de uniforme aanvraagprocedure. Dat was een strenge procedure waarin aan elke indiener van een aanvraag gedetailleerde informatie werd gevraagd over de doelstellingen, werkpakketten, mijlpalen, output en governance van het project. Ook werd een financieel plan en kostendetailering gevraagd en waren er assessments rond DNSH. Uiteraard moesten ook de staatssteunregels worden gerespecteerd.

Na screening van die gedetailleerde aanvraagformulieren door een ambtelijke werkgroep met medewerkers van EWI en VLAIO is dat pakket voorgelegd aan de Inspectie van Financiën. Die heeft een positief advies gegeven op 23 juni 2021.

Johan Hanssens heeft het procesverloop en de projecten toegelicht op een inter-kabinettenwerkgroep. Het geheel kreeg groen licht en de Vlaamse Regering heeft op 9 juli 2021 haar goedkeuring gegeven.

Externe evaluatie

In de procedure opgestart in april 2021 was er niet in een externe review voorzien. Die wordt niet gevraagd door Europa en valt niet onder de standaard EFRO-procedure. Om die reden heeft het departement dat niet mee opgenomen in de procedure.

Begin mei 2021 in een overleg tussen het kabinet en de administratie kwam die vraag naar voren. Er is afgesproken dat de administratie zou nagaan of ze de dossiers nog verder kon objectiveren door een externe evaluatie. Het departement heeft dat bekeken en is snel tot de conclusie gekomen dat dat niet kon worden geoperationaliseerd omdat men 'conflicts of interest' moet uitsluiten. De doelgroep bestond uit de vijf Vlaamse universiteiten, de vier SOC's en enkele wetenschappelijke instellingen en de projecten bestreken verschillende onderzoeksdomeinen. Een expert die niet gelinkt is aan een van de instellingen of wetenschapsgebieden is in Vlaanderen niet te vinden. Voor een externe review zou men dan naar het buitenland moeten gaan, maar ook daar is het moeilijk om een dergelijke expert te vinden. De Vlaamse instellingen netwerken immers sterk met buitenlandse instellingen en dan duiken de belangenconflicten opnieuw op. Bovendien zijn er zeer weinig buitenlandse experts die een volledig en gedetailleerd overzicht hebben van de Vlaamse ecosystemen en weten wat hun investeringsnoden zijn. Al die dossiers zouden trouwens vertaald moeten worden naar het Engels en dat zou te veel tijd vergen.

In juli 2021 waren er al negen maanden verstreken na de aankondiging van de terbeschikkingstelling van de middelen. Om die redenen werd afgestapt van de piste van een externe evaluatie. De evaluaties die werden aangebracht door de aanvragers zelf werden niet opgenomen in de dossiers die aan de Inspectie van Financiën werden voorgelegd om het gelijkheidsbeginsel te respecteren. In de ambtelijke expertengroep zitten wel experts die kennis hebben van het hele Vlaamse O&O-landschap en die een afweging kunnen maken op basis van de negen vermelde strategische criteria. Van de screening door de ambtelijke expertengroep is verslag uitgebracht in de uitgebreide nota's aan de Vlaamse Regering. Voor elk project is zeer duidelijk aangegeven wie de begunstigden zijn, wie wat betaalt, wat de doelstelling is, wat de output en de impact is. De modelvoorwaarden voor subsidies die minister Matthias Diependaele bepleit, zitten erin vervat.

De evaluatie van de projecten is in de nota aan de Vlaamse Regering zelf opgenomen. De commissieleden kunnen ook de bijlagen consulteren.

2.7. Verloop na de beslissing van de Vlaamse Regering

Na de beslissing van de Vlaamse Regering van 9 juli 2021 heeft het Departement EWI over de investeringsprojecten gecommuniceerd in zijn nieuwsbrief. Geen enkele actor uit het Vlaamse O&O-landschap heeft ten aanzien van het departement ook maar één punt van kritiek of negatieve commentaar geuit over de procedure en de beslissing. Er kwam pas een eerste vraag van een journalist in februari 2022. Het Departement EWI zelf vindt de beslissing zeer goed en zeer goed onderbouwd.

Heel belangrijk om te weten is dat in de beslissing van de Vlaamse Regering van 9 juli 2021 uitdrukkelijk een delegatie aan toenmalig minister Hilde Crevits is opgenomen om, na goedkeuring van het dossier op de Vlaamse Regering, met alle indieners apart te onderhandelen over een subsidieovereenkomst. De specifieke modaliteiten van de uitbetaling van de subsidies zouden in een contract worden opgenomen.

Dat zijn de projectovereenkomsten waarin de wederzijdse engagementen zijn opgenomen, waaronder de concrete doelstellingen, mijlpalen en output van het project. Daarmee werden de belangen van de belastingbetaler behartigd.

Na de beslissing van 9 juli 2021 waren alle investeringsmiddelen nog niet uitgeput, meer bepaald was er in de VV023-enveloppe nog 35 miljoen euro beschikbaar. Na het zomerreces van 2021 zijn daarover opnieuw beslissingen genomen:

- 9 miljoen euro werd geïnvesteerd in het budget van het FWO voor zware onderzoeksinfrastructuur;
- 1 miljoen euro werd uitgetrokken voor We Are, een ecosysteem voor gezondheidsdata. Dat project was in juli 2021 nog onvoldoende uitgewerkt, er moest nog worden overlegd met het beleidsdomein Welzijn;
- 20 miljoen euro voor de 'Testing and Experimentation Facility Hardware for Edge AI'. Die beslissing werd genomen in december 2021;
- 5 miljoen euro voor SolidLab Flanders. Die beslissing viel ook pas later, nadat het project verder was uitgewerkt en afgestemd met Digitaal Vlaanderen.

Het is dus pas nadat deze dossiers voldoende waren uitgewerkt, beoordeeld waren aan de hand van de strategische criteria en door de actoren als prioritair werden aangeduid dat deze beslissingen werden genomen.

2.8. Resultaat van de gevolgde procedure

Johan Hanssens besluit dat het resultaat van de hele procedure was dat de beschikbare middelen overeenkomstig alle regels tijdig zijn vastgelegd. De Vlaamse Veerkrachtmiddelen moesten juridisch gezien ten laatste eind 2022 vastliggen. De uitvoering van de projecten kan lopen tot eind 2026.

Het beleidsdomein EWI is van oordeel dat deze eenmalige injectie van middelen helpt om de onderzoeksinstellingen internationaal op de kaart te blijven zetten. Het is een stap voorwaarts in het proces van kenniscreatie naar valorisatie en toepassing. De projecten kaderen in een bepaalde visie, het ging niet om ad-hocbeslissingen.

2.9. Contacten tussen het kabinet en de administratie

Er waren vragen over het contact tussen kabinet en administratie. Johan Hanssens bevestigt in naam van de hele administratie dat die interactie goed en vlot verliep. Iedereen heeft het charter voor politiek-ambtelijke samenwerking gerespecteerd. De administratie heeft de leiding genomen in de dialoog. Ze heeft met heel veel actoren gepraat en voortdurend teruggekoppeld naar het kabinet, zoals dat hoort. De afstemming tussen kabinet en administratie is een evidentie.

De keuze van de portefeuille aan projecten voor onderzoeksinfrastructuur die aan de Vlaamse Regering werd voorgelegd, kwam in dialoog tot stand op basis van beleidsrelevantie en prioriteit vanuit de instellingen. Dan is het niet meer dan logisch dat het beleid kijkt naar een verantwoorde evenwichtige spreiding van de kwalitatieve projecten over de instellingen. Dat is geen geforceerd maar een verantwoord evenwicht. De kennisinstellingen hebben bij hun aanvragen ook de nodige zelfdiscipline aan de dag gelegd.

De kwaliteitsbeoordeling is altijd onafhankelijk gebeurd. Er is op geen enkel vlak druk gezet, niet op het Departement EWI en niet op VLAIO, aldus Johan Hanssens.

3. Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw

Minister *Jo Brouns* bedankt Mark Andries en Johan Hanssens voor de duidelijkheid die ze brachten over de toekenning van innovatiesteun aan de Vlaamse kennisinstellingen.

Naar aanleiding van de actuele vragen in de plenaire vergadering van 21 december 2022 vroegen enkele volksvertegenwoordigers inzage in de documenten en communicatie die leidden tot de beslissingen van de Vlaamse Regering over de 120 miljoen euro innovatiesteun. Aanvullend vond de minister het belangrijk dat de betrokken leidend ambtenaren nog worden gehoord in de commissie. De documenten liggen, weliswaar vertrouwelijk, ter inzage sinds 16 januari 2023. Het betreft de bijlagen bij de verschillende projectdossiers VV021 en VV023, zoals voorgelegd aan de Vlaamse Regering op 9 juli 2021. Het gaat om de aan die dossiers gekoppelde briefwisseling en mails en de vier voortgangsrapporten.

De minister is trots op de uitstekende wetenschappelijke prestaties van de Vlaamse onderzoekscentra, universiteiten en wetenschappelijke instellingen en gaat ervan uit dat het Vlaams Parlement die trots deelt. Iedereen staat erachter dat de overheid verder investeert in innovatiecapaciteit. Dat was de focus van Vlaamse Veerkracht voor dit beleidsdomein. De ambitie is om doorbraken en oplossingen voor maatschappelijke problemen verder te versterken en welvaart te creëren.

De minister onderstreept de noodzaak dat de toewijzing van de middelen op een heel ernstige manier gebeurt. De voorbereiding van de dossiers is heel nauwgezet verlopen. Er is gewerkt met een volledige bevraging van en een dialoog met de universiteiten, SOC's en de thematische wetenschappelijke instellingen. De samenwerking tussen kabinet en administratie is, zoals al vermeld, correct verlopen. Iedereen heeft zijn rol gespeeld in overeenstemming met het charter voor politiek-ambtelijke samenwerking. De Vlaamse Regering kon in juli 2021 beschikken over grondige en volledige dossiers overeenkomstig de Europese regels.

Minister Jo Brouns geeft zijn visie over drie kernelementen van dit dossier. Dat zijn de rol van de minister en de Vlaamse Regering, de samenwerking tussen kabinet en administratie en de informatieverstrekking en transparantie naar het parlement.

De rol van de minister en de Vlaamse Regering in het innovatiebeleid

De politiek – dus de minister, de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement – heeft vandaag meer dan ooit een rol in de strategische keuzes van het innovatiebeleid. Het Vlaamse regeerakkoord vormt de basis voor oriëntaties. Specifiek voor Vlaamse Veerkracht gaat het aanvullend over de aanbevelingen van het relancecomité, dat drie thema's centraal plaatst: duurzaamheid, digitalisering en gezondheid. De rol van de regering en de minister gaat over de vertaling van die beleidsdoelstellingen naar concrete onderzoeks- of innovatie-initiatieven via de inzet van extra middelen voor O&O.

Zoals toegelicht door de leidend ambtenaren gebeurt dit vooral door de toewijzing van middelen aan bestaande instrumenten en kanalen en het creëren van nieuwe instrumenten, zoals de jaarlijkse oproep voor innovatieve starterssteun van VLAIO. Een belangrijk deel van de O&O-middelen wordt op die manier verdeeld.

De minister en de Vlaamse Regering maken ook strategische keuzes, bijvoorbeeld over nieuwe meerjarige convenants met de SOC's. Het Vlaams Parlement kan betrokken worden bij de voorbereiding en evaluatie daarvan. Keuzes zijn nodig want de middelen zijn zoals altijd schaars. Er moet tot een goede afstemming worden gekomen van de noden en ambities van de betrokken instellingen, de prioriteiten en de middelen. Dergelijke keuzes moeten ook gemaakt worden bij het inzetten van de strategische O&O-enveloppe voor EWI. Die enveloppe wordt doorgaans ingezet voor de versterking van het bestaande beleid, deels ook voor nieuwe grote en kleine initiatieven. Zo heeft de Vlaamse Regering recent de keuze gemaakt om een onderzoeksplan van jaarlijks 12 miljoen euro voor een AI-beleidsagenda te financieren, om een nieuwe speerpuntcluster op te richten over medische technologie (MEDVIA) met een jaarlijks budget van 8 miljoen euro aan onderzoeksmiddelen en

een piloottoepassing te laten ontwikkelen voor educatieve technologie (iLearn) voor 20 miljoen euro. Dergelijke keuzes worden volgens de minister gedreven door zowel de beleidsprioriteiten en de concrete behoeften die zich op dat moment aandienen bij de onderzoeksinstellingen als door de budgettaire ruimte die er rest. Daarbij wordt gestreefd naar een optimale en kwalitatieve benutting van de beschikbare O&O-middelen.

Het is dan ook nodig en logisch dat de kennisinstellingen de administratie en eventueel het kabinet informeren over nieuwe prioriteiten en acute behoeften die niet via bestaande kanalen kunnen worden gefinancierd. Dat is een normale informatieverstrekking vanwege partners die hun structurele onderzoeksfinanciering ontvangen van de overheid.

Er is echter een duidelijke grens. Het is niet de rol van de minister of het kabinet om te oordelen over de wetenschappelijke kwaliteit, de inhoud of de correctheid van de vooropgestelde kosten. Daarvoor moet de minister kunnen rekenen op de expertise en de onafhankelijkheid van de deskundigen bij de administraties. Het is op basis van de ambtelijke analyse en onderbouwing dat de regering uiteindelijk de beslissing moet kunnen nemen over de voorstellen.

Samenwerking tussen kabinet en administratie

Het is volgens de minister bijzonder belangrijk dat er een goede en intensieve samenwerking is tussen kabinet en administratie, waarbij iedereen zich, overeenkomstig het charter voor de politiek-ambtelijke samenwerking, aan zijn rol houdt.

Binnen dat kader is het wenselijk dat de topambtenaren en de minister of zijn kabinet heel regelmatig overleggen over de organisatie en de inhoudelijke prioriteiten van de inzet van budgetten en de opmaak van besluiten of dossiers voor de Vlaamse Regering. De minister stelt vast dat het overleg in het beleidsdomein EWI uitstekend loopt. Om de twee weken zitten kabinet en leidend ambtenaren samen om over de stand van zaken van de diverse dossiers af te stemmen.

Maar in deze samenwerking is er een duidelijke rode lijn, die absoluut moet gerespecteerd worden. Het kabinet bemoeit zich niet met de onafhankelijke inhoudelijke kwaliteitsbeoordeling en financiële beoordeling van een concreet subsidiedossier.

Specifiek in de Vlaamse Veerkrachtdossiers stelt de minister ook vast dat er eigenlijk geen enkel motief aanwezig is om de beoordeling te beïnvloeden. Alle instellingen hebben hun topprioriteiten kunnen voorleggen. Het gaat om strategische projecten die uitvoerbaar waren. In juli 2021 werd beslist over een evenwichtig pakket van dossiers, voor een bedrag van 120 miljoen euro, die klaar waren om in uitvoering te brengen. Binnen de budgettaire marge konden er nadien nog bijkomende topdossiers aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd. Ook de minister kreeg geen klachten van kennisinstellingen.

Informatieverstrekking en transparantie naar het parlement

Vanzelfsprekend moet het Vlaams Parlement optimaal geïnformeerd worden over de oriëntaties die de minister kiest en welke concrete initiatieven daaruit voortkomen. Dit zit grotendeels ingebakken in de beleidscyclus waarbij in de beleids- en begrotings-toelichting de beleidsintenties en budgetten worden aangekondigd en er over de beleidsuitvoering wordt gerapporteerd.

Specifiek wat Vlaamse Veerkracht betreft, is er door minister Hilde Crevits in het kader van de periodieke coronagedachtewisselingen in deze commissie gericht toelichting gegeven over de plannen en de voortgang van de projecten. Dit gebeurde

al vanaf oktober 2020, dus vrij snel na de aankondiging door de minister-president. Het schema voor O&O in het relanceplan was vooraf besproken met de administratie. Voor alle dossiers van Vlaamse Veerkracht is er door de Vlaamse Regering bovendien een bijzondere opvolgingsprocedure en -rapportering opgezet en is er Europees toezicht.

Het Vlaams Parlement heeft ook toegang tot de beslissingen en de dossiers van de Vlaamse regering. Ook in de jaarverslagen van VLAIO en de Speurgids van het Departement EWI wordt er transparant gerapporteerd over wat de beleidsacties en wie de begunstigden zijn. Deze commissie is ook zeer actief met vragen om uitleg over de opvolging van de stand van zaken en de impact van belangrijke beleidsinitiatieven.

In de toelichting door de leidend ambtenaren werd duidelijkheid gegeven over het gehanteerde objectieve beslissingsproces. De minister staat open voor een meer diepgaande periodieke rapportering en gedachtewisseling, bijvoorbeeld halfjaarlijks, over de uitvoering en impact van al de Vlaamse Veerkrachtprojecten van het beleidsdomein EWI die sinds einde 2022 beslist en opgestart zijn.

Daarnaast meent de minister dat er plaats moet zijn om het Vlaams Parlement nog meer proactief te betrekken bij grote strategische dossiers inzake innovatie. Zoals in een eerdere vergadering gesteld, stelt hij voor om de commissie maximaal te betrekken bij het voorbereidingstraject van nieuwe convenants en samenwerkingsovereenkomsten met de SOC's en wetenschappelijke instellingen. Dat is gebeurd voor Flanders Make. Maar het aanbod geldt ook voor VITO, de onderzoeksfondsen en het FWO, waarvoor de evaluatieprocedure is opgestart, en voor eventueel nieuwe strategische initiatieven.

Conclusie

Minister Jo Brouns staat net als de commissie voor een O&O-beleid dat gaat voor excellentie. Alle initiatieven die overheidsmiddelen ontvangen, moeten voldoen aan scherpe inhoudelijke en wetenschappelijke kwaliteitscriteria. Daarover bestaat er geen enkele discussie. De combinatie van excellentie en strategische keuzes over wat belangrijk is voor Vlaanderen maakt deel uit van een optimale beleidsmix. Dit is voor de minister de sleutel tot een succesvol overheidsoptreden in het kader van innovatie. Dat is ook exact wat gebeurd is bij de projecten Vlaamse Veerkracht. Hiermee is bovendien snel ingespeeld op de Europese middelen. Met deze topprojecten is een impuls gegeven aan de relance na de coronacrisis. Er zijn extra investeringen mogelijk gemaakt die zorgen voor jobs en de Vlaamse O&O is fors versterkt. Die aanpak is niet nieuw, dezelfde benadering is de basis geweest voor het succes van de Vlaamse topinstellingen zoals imec en VIB. Dat waren heel gerichte keuzes en investeringen van de voorgaande regeringen.

Deze Vlaamse Regering zal verder investeren in strategische projecten van universiteiten en de uitbouw van de SOC's en de wetenschappelijke instellingen. Het verheugt de minister Jo Brouns dat dergelijke keuzes worden gemaakt en dat de positie van Vlaanderen als innovatieleider in Europa verder wordt verbeterd.

II. Bespreking

1. Eerste vragenronde

1.1. Tussenkomen van de leden

Tussenkomen van Jos D'Haese

Jos D'Haese had in de toelichting meer informatie verwacht over de samenwerking tussen kabinet en administratie. Het was wel verhelderend om de hele procedure toegelicht te krijgen.

Het lid verwijst naar de documenten en mails die ter inzage liggen. Een aantal mails verwijst naar communicatie met het kabinet, maar verder is daarvan niets terug te vinden. De procedure is na toelichting wat helderder maar bij het lezen van de mails had het lid toch de indruk dat de procedure voor het indienen van projecten niet transparant en duidelijk was voor iedereen.

Voor Jos D'Haese gaat het vooral over de wisselwerking tussen kabinet en administratie. Minister Jo Brouns was daar wel duidelijk over: er is een rode lijn, het kabinet bemoeit zich niet met de inhoud of de kosten van de projecten.

Een eerste vaststelling van het lid is dat wie een dossier wil indienen eerst langs het kabinet passeert. Dat vindt men terug in de mails. Dit lijkt eerder een gewoonte dan toeval. Dat hoeft geen probleem te zijn als het kabinet hen op die rode lijn wijst. Maar dat gebeurt niet. Het lid verwijst naar eerdere persberichten over het toekennen van innovatiesteun, naar aanleiding waarvan er op 21 december 2022 actuele vragen werden gesteld. Wat in de pers is verschenen, wordt volgens het lid nu bevestigd. Er zijn dossiers waarbij het kabinet zich duidelijk niet beperkt heeft tot zijn rol om door te verwijzen naar de administratie. Er werden zelfs presentaties aan het kabinet gegeven vooraleer de dossiers doorstroomden naar de administratie. Waarom is dat nodig als het kabinet niet zelf de beoordeling maakt? Bovendien zet het kabinet ook dossiers op de shortlist, wat volgens het lid zelfs zonder beoordeling al een bemoeienis is. Een dossier van de UGent werd zelfs intern doorgegeven, de adjunct-kabinetschef zou dit verder doornemen en contact opnemen met de minister. De administratie zegt in de mails ook dat een project goedkeuring kreeg van het kabinet. Werd de rode lijn dan gerespecteerd?

Het kabinet vroeg zelf voorstellen aan de VLIR. Maar het is volgens het lid aan de administratie om dat te vragen, het is niet aan het kabinet om die dialoog te voeren. Dan is er volgens Jos D'Haese nog een cruciaal aspect dat nog niet in de pers kwam. Het Departement EWI heeft zelf aan indieners van dossiers gevraagd om eerst naar het kabinet te stappen. Als de administratie de lead heeft waarom wordt dan doorverwezen naar het kabinet?

Het verschil tussen de long- en shortlist werd door de sprekers uitgelegd. Alle aanvragen moesten via uniforme formulieren worden ingediend, maar uit het mailverkeer blijkt dat het kabinet zelf projecten op de shortlist heeft gezet. Gebeurde dit zonder of met beoordeling en was er overschrijding van de rode lijn? De aanvrager stuurt dan ook een bedankmail aan het kabinet.

De inzet van externe experts beschouwt Jos D'Haese als paniekvoetbal: eerst snel een externe evaluatie toevoegen en ze dan toch weer stopzetten. In de presentatie van vandaag ontbreekt volgens het lid dat het wel werd geprobeerd. Vijf dossiers hebben een externe beoordeling gekregen. De aanvragers mochten dan nog zelf kiezen wie de evaluatie mocht doen. Dat vindt het lid een heel bizarre manier van werken. Drie van de vijf experts gaven dan nog zelf aan dat er belangenvermenging

was. Dat toont toch aan dat het zelf aanduiden van experts een probleem is? Jos D'Haese heeft veel begrip voor de aangehaalde bezwaren tegen externe expertise: er zijn te weinig experts, het is heel moeilijk om iemand te vinden die geen banden heeft, er is vertaling nodig enzovoort. Maar waarom wordt het dan toch geprobeerd? Waarom maakt men het nog problematischer door de aanvragers zelf de experts te laten kiezen?

Hoe ziet het Departement EWI de rol van het kabinet en van de administratie? Hoe ziet EWI de rode lijn? Uit het mailverkeer blijkt volgens Jos D'Haese dat in verschillende dossiers de scheidingslijnen werden overschreden. Vindt EWI dat problematisch of niet?

Is er op dezelfde manier gewerkt voor de andere clusters? Er is de versterking van O&O, de onderzoeksinfrastructuur en de cluster 'Versnelling O&O'. Dan is er ook nog de versterking van O&O-bedrijven en bio-economie. Wordt er daar op dezelfde manier gewerkt? Is de procedure en de afhandeling daarvan even weinig transparant? Is er bijgevolg een meer transparante en objectieve procedure nodig om de subsidies toe te kennen?

Tussenkomen van Björn Rzoska

De vragen van *Björn Rzoska* gaan in dezelfde richting als die van Jos D'Haese. De gegeven toelichting staat volgens het lid in schril contrast met de documenten die ter inzage lagen en dan vooral het mailverkeer. De sprekers hebben aardige pogingen gedaan om te schetsen dat alles normaal is verlopen en dat de rode lijnen in de samenwerking tussen kabinet en administratie zijn bewaakt. Maar in het mailverkeer zijn er volgens het lid veel sporen van het tegendeel.

De toekenning van relancemiddelen voor een economie die het moeilijk had na de coronacrisis werd door de Groenfractie gesteund. Dat betekent echter niet dat de middelen op een slordige manier en via te korte lijnen tussen kabinet en administratie moeten worden verdeeld over de instellingen waar intensief mee wordt samengewerkt.

Ook Björn Rzoska leidt uit de mails af dat het niet de administratie is die de lead heeft bij kiezen van projecten maar het kabinet. De mails tonen aan dat zowel het Departement EWI als VLAIO dat duidelijk weten. Er staat te lezen dat een medewerker van EWI mailt aan een projectaanvrager om hem op de hoogte te houden van de meeting op het kabinet. Het lid vindt dat vreemd. De medewerker van EWI vraagt aan diezelfde projectaanvrager of hij een dossier heeft ingediend zodat hij daarover een fiche kan opmaken. Ook in andere dossiers blijkt volgens het lid dat het kabinet de motor is van de manier waarop en welke projecten worden ingediend. Nog een andere medewerker laat aan een projectaanvrager weten dat het kabinet-Crevits een go had gegeven om een dossier op te maken voor de Vlaamse Regering. De procedure die vandaag werd toegelicht, ziet er volgens het lid op papier goed uit, maar uit het mailverkeer blijkt volgens het lid dat er wel degelijk rode lijnen zijn overschreden. Het kabinet heeft een veel actievere rol gespeeld dan de sprekers en de minister laten blijken. Björn Rzoska heeft begrip voor de snelheid waarmee de keuze van projecten moest gebeuren, maar dat betekent niet dat men slordig moet omgaan met projecten en met de honderden miljoenen euro's.

Een tweede punt is de evaluatie. Het gaat zelfs zo snel dat EWI-medewerkers zelf aan projectaanvragers KPI's suggereren. De criteria waarop het Vlaams Parlement een voortgangsrapportage moet beoordelen, lijken uit de losse pols te worden geschud om het dossier snel rond te krijgen. Dit geeft het lid een zeer vervelend gevoel over de besteding van de middelen.

Rond de externe evaluatie blijft volgens het lid heel veel mist hangen. Begin april 2021 zei de administratie aan elke projectaanvrager dat het snel moest gaan. Er was geen externe evaluatie gepland maar op vraag van het kabinet dook ze dan toch plots op. Björn Rzoska vraagt aan de minister waarom het kabinet van zijn voorganger begin mei 2021 plots heeft geopteerd voor een externe evaluatie. Op zich is er geen probleem met een externe evaluatie, maar de manier waarop doet vragen rijzen. Medewerkers van EWI vroegen hoe men de evaluatie gaat opzetten. Een aantal medewerkers wilde dit aan de projectaanvrager zelf vragen. Eén medewerker vond dat toch iets te 'biased'. De secretaris-generaal raadt dan een medewerker aan om te bellen met Flanders Make en namen van evaluatoren voor te leggen. Flanders Make gaat niet akkoord met het voorstel van het departement maar bezorgt zelf een tiental namen van mogelijke evaluatoren. Onderling werd afgesproken om er daarvan vijf te consulteren. Flanders Make zou de evaluatoren betalen maar de factuur doorsturen aan EWI en het departement ging daarmee akkoord. De reactie van het Departement EWI op de evaluatie was: "een mooi resultaat en positieve feedback van de externe evaluatoren die het voorstel alleen maar verder versterkt en onderbouwt".

Björn Rzoska vraagt of dit een courante praktijk is binnen EWI en, bij uitbreiding, binnen de Vlaamse overheid. Het lid heeft zelf wetenschappelijk onderzoek gedaan aan een universiteit. Zijn project werd niet beoordeeld door zelfgekozen evaluatoren maar door evaluatoren die aan zijn project werden toegekend door externen om de toets van de wetenschappelijkheid te doorstaan. Zo hoort het volgens het lid te verlopen. Begin juni 2021 leest men in de mails dat voor het kabinet de externe evaluatie niet meer hoeft. Veel meer komt men daarover niet te weten. Uit de presentatie kan men afleiden dat de evaluatie niet zo gemakkelijk te realiseren was, maar er zijn vijf projecten die wel met externe evaluatoren hebben gewerkt. Waarom is even later dan beslist om de externe evaluatie stop te zetten?

Een derde punt is de manier waarop de commissieleden de informatie hebben moeten inkijken. Dat gebeurde onder de modaliteiten van de terinzagelegging van vertrouwelijke documenten. Er konden geen foto's of fotokopies worden gemaakt, notities nemen was wel toegestaan. Dit terwijl een journalist via de openbaarheid van bestuur alle documenten heeft opgevraagd en gekregen. Björn Rzoska vraagt zich af waarom een minister parlementsleden kan opleggen om met de handen op de rug een dossier in te kijken als een journalist de documenten al heeft. Dit is een vreemde beslissing. Volgens het lid moet intern in het Vlaams Parlement worden bekeken hoe men anders met dergelijke dossiers kan omgaan en hoe het parlementaire controlerecht kan worden gevrijwaard.

De vragen blijven groot. Björn Rzoska kan en zal niet oordelen over de inhoudelijke kwaliteit van de dossiers, omdat die ver buiten zijn specialiteit liggen. Maar het lid maakt zich grote zorgen over het overleg tussen het kabinet en de administratie over bepaalde dossiers en over hoe wordt omgegaan met de evaluatie van projecten en de verdeling van middelen.

Tussenkoms van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt sluit zich aan bij het laatste punt van Björn Rzoska. Hij vindt het zeer problematisch dat het parlement wordt beperkt in zijn controlerecht, terwijl een journalist, een burger, zijn rechten ten volle kan uitoefenen in het kader van de openbaarheid van bestuur. Dat valt toe te juichen, maar dat het parlement minder rechten krijgt dan een burger, vindt het lid zeer moeilijk. Hij voelt zich dan ook niet gebonden door de vertrouwelijkheid van de documenten. Welk kabinet heeft de modaliteiten van de terinzagelegging bepaald, dat van minister Jo Brouns of zijn voorganger?

Vanuit zijn eerdere professionele ervaring is Thijs Verbeurgt vertrouwd met de indiening van projecten en de evaluatie daarvan. Hij vindt het niet vreemd dat een kabinet toelichting geeft over een financieringskanaal, waarbij bijvoorbeeld aan de VLIR wordt gezegd wat de mogelijkheden zijn en wat de focus van de financiering is. Blijft het bij dat intern overleg of wordt er ook breed gecommuniceerd? Het lid heeft geen sporen teruggevonden van een brede oproep aan alle geïnteresseerden, wel mails van mensen die door de universiteiten werden voorgedragen voor interessante projecten.

In de getoonde presentatie worden vrij helder de principes geschetst, maar die staan volgens het lid haaks op de documenten die ter inzage liggen. Daarbij zijn twee punten van belang. Het kabinet bemoeit zich in principe niet met de inhoudelijke beoordeling maar er zijn mails die dat tegenspreken. Het lid citeert uit mails en besluit daaruit dat er in verschillende dossiers wel degelijk bemoeienis van het kabinet was. Zo zet het kabinet bijvoorbeeld een dossier op de shortlist voor resterende middelen. Het lid vond ook uitnodigingen voor Teamsmeetings met de toenmalige kabinetschef terug. Waar gingen die over? Waarom met de kabinetschef?

Een volgend punt gaat over de houding van het Departement EWI ten aanzien van projectindieners en promotoren. Thijs Verbeurgt heeft in het mailverkeer dingen gelezen die hij bij zijn ervaring aan de UGent nooit heeft meegemaakt. De vraag is wie wie aanstuurt, de administratie het kabinet of omgekeerd?

Het lid verwijst verder naar mails over de externe evaluatie. Een ambtenaar legt een lijst voor aan een projectindieners en vraagt naar zijn mening daaromtrent. Dezelfde dag nog mailt de promotor van het project om daarover te bellen en volgt er nog een mail van hem met namen van evaluatoren. Vervolgens worden de evaluatoren door de administratie uitgenodigd om een evaluatie te maken. Een van de uitgenodigde evaluatoren meldt dat hij dit niet kon doen wegens een 'conflict of interest', hij kende namelijk de indieners van het project. De ambtenaar vroeg daarop of de professor in kwestie alsnog kon worden overtuigd om de evaluatie te maken. De professor geeft andere namen door en opnieuw komt het antwoord dat zij betrokken partij zijn. Uiteindelijk wordt er toch iemand gevonden, wordt de evaluatie gemaakt en vrij snel daarna stuurt diezelfde EWI-medewerker een dankwoord aan de evaluator door de positieve en waardevolle beoordeling. Dat vindt Thijs Verbeurgt een zeer vreemde gang van zaken.

In een ander dossier wordt Flanders Make gevraagd om zich te buigen over de aanpak van de externe validering van het dossier dat het onderzoekscentrum zelf heeft ingediend. Vervolgens wordt beslist dat Flanders Make de evaluatoren mag aanduiden, de evaluatie mag aansturen, de reviews ontvangen en de evaluatoren betalen. Is dit hoe het Departement EWI werkt? Het departement heeft procedures in haar klassieke opdrachten maar plots wordt van al die procedures afgeweken en wordt er ad hoc gewerkt. De verantwoordelijkheid voor de evaluatie en de gang van zaken wordt bij de projectindieners gelegd.

Hoe komt het dat er mails terug te vinden zijn waaruit blijkt dat het kabinet zijn goedkeuring geeft aan de administratie voor bepaalde dossiers? Is die gang van zaken in de dossierbehandeling illustratief? Past die binnen de werkwijze van EWI?

Thijs Verbeurgt komt nog terug op de documenten die ter inzage liggen. Hoe komt het dat de evaluaties die zijn gemaakt, niet zijn aangeleverd?

Tussenkomen van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde stelt dat het wat hem betreft over good governance gaat. Hij sluit zich aan bij de overige leden: transparantie is de kern van de zaak. Over

transparantie mag in dit dossier niet worden geklaagd: mails, correspondentie en zelfs werkdocumenten zijn zeer gedetailleerd aangeboden. Het lid vindt het wel wrang dat een journalist in het kader van de openbaarheid van bestuur over meer vrijheid lijkt te beschikken dan een volksvertegenwoordiger die documenten raadpleegt die volgens de parlementaire regels ter inzage worden gelegd. Misschien moeten de regels worden aangepast en moet er naar meer transparantie worden gestreefd.

De centrale vraag is die naar de governance. Na het bekijken van de documenten en de toelichting besluit Maurits Vande Reyde dat een goede governance is toegepast maar dat men uit het dossier toch lessen kan trekken voor de toekomst.

Hoe zijn de projecten inhoudelijk beoordeeld? Door de andere commissieleden wordt veel geïnsinueerd over de rol van het kabinet. Maar de rol van het kabinet is volgens het lid niet onlogisch. Door de Europese Commissie werd opgedragen om versnippering tegen te gaan, de inhoudelijke focus te leggen op economische valorisatie en ervoor te zorgen dat de timing conform het kader is. Het concrete kader volgde zeven maanden na de beslissing van Europa om de budgetten toe te kennen en dus werd de timing bewaren een belangrijke taak voor het kabinet, niet het minst omdat de dossiers ook aan de Vlaamse Regering moeten worden voorgelegd. Als dat laatste gebeurt, is het logisch dat het kabinet een rol opneemt in de wisselwerking tussen het departement en de indieners. De vraag is dan of die rol toegepast is conform het kader.

Maurits Vande Reyde heeft het mailverkeer met een open blik doorgenomen. Hij ziet daar heel vaak vanuit het departement een poging om het kader, ondanks de strikte timing, te bewaren. Enkele commissieleden beweerden dat het departement de indieners zou pushen, maar de spreker ziet eerder een hulp van het departement aan de indieners om het kader te respecteren. Een mail kan men interpreteren alsof het kabinet de lead en de beslissingen zou nemen, maar het lid ziet eerder de bezorgdheid dat de goedkeuring correct kan gebeuren en dat de strakke timing wordt gerespecteerd. Mark Andries gaf aan dat VLAIO niet voorzien is op het doen van zulke grote uitgaven op korte termijn. Het agentschap heeft ook nog andere taken. De timing is opgelegd en strikt en dat is niet ideaal. Welke lessen trekt men daaruit voor de inhoudelijke beoordeling van projecten?

Maurits Vande Reyde vindt het goed dat erop wordt gewezen dat evaluatie nodig en belangrijk is. Onafhankelijke evaluatoren zijn moeilijk te vinden en dat blijkt ook uit het mailverkeer. Is de evaluatie dan uiteindelijk ordentelijk verlopen? Wat blijkt er uit de evaluaties? Een evaluatie past binnen de good governance. Door de strikte timing is dat in sommige gevallen niet gelukt. Het is een goed voornemen en heel nobel, maar als het in dit domein zo moeilijk is, kan het in het vervolg misschien anders. Het lid doet de suggestie om voor dergelijke grote budgetten – of zelfs kleinere – te werken met een call for proposals. De Vlaamse Regering bepaalt dan de algemene doelstellingen, het departement verfijnt die naar een open strategische visie en specificeert welk soort onderzoek wordt verwacht om welk probleem op te lossen. Verder laat men alles vrij en wacht men op wat er wordt ingediend. Dan is er geen druk om middelen uit te geven, zoals het geval was met Vlaamse Veerkrachtmiddelen. Als de voorstellen niet worden ingediend of niet voldoen, kan men kiezen om niets te doen of langer te wachten.

Het lid heeft begrip voor de opmerkingen die al door de andere commissieleden werden gemaakt maar waarschuwt voor een schandaalsfeer. Als iedereen van goede wil is, kunnen er lessen worden getrokken voor de toekomst.

Tussenkoms van Ilse Malfroot

Ilse Malfroot vond de uiteenzetting helder maar heeft toch vragen bij de procedure. De sprekers hebben de commissie ervan proberen te overtuigen dat ze werken volgens de algemene beleidsprincipes, overeenkomstig het principe van deugdelijk bestuur met de nodige transparantie en het meerogenprincipe. De manier waarop de documenten ter inzage werden gelegd toont volgens het lid echter aan dat er van deugdelijk bestuur en transparantie geen sprake is. Het parlementaire controle-recht kan niet worden uitgeoefend. Er werden volgens *Ilse Malfroot* bewust stukken achtergehouden omdat sommige zaken in de doofpot moeten. De procedures werden helemaal niet gevolgd, anders zou de informatie op een normale manier ter beschikking zijn gesteld. Door een journalist meer informatie te geven heeft de administratie volgens het lid aangetoond dat deugdelijk bestuur met de voeten wordt getreden.

Verder is volgens het lid zeker niet aangetoond dat het kabinet van Hilde Crevits, de vorige minister van Economie, niet aan politieke inmenging deed. De mails tonen volgens haar net aan dat het kabinet beslissend was voor de goedkeuring van al de dossiers, en niet de administratie.

Tijdens de plenaire vergadering van 21 december 2022 heeft minister Jo Brouns gezegd dat de Inspectie van Financiën ook werd geconsulteerd. Waarover ging de controle door de inspectie? Ging die over de procedure of over de dossiers?

De sprekers hebben getracht de commissie ervan te overtuigen dat dit geen gedelegeerde bevoegdheid was van de minister, maar van de Vlaamse Regering in haar geheel. *Ilse Malfroot* kreeg de indruk dat de documenten aantonen dat het vooral een bevoegdheid was van het kabinet van minister Hilde Crevits en niet van de Vlaamse Regering. Het kabinet bepaalde de dossiers en de administratie moest maar volgen. Welke opmerkingen heeft de Vlaamse Regering gegeven over de goedgekeurde dossiers en over de gevolgde procedure?

Ilse Malfroot leest dat op het overleg van begin mei 2021 tussen het kabinet en administratie de vraag naar externe evaluatie is geopperd. De administratie zou nagaan of dit kon gebeuren vanuit de filosofie van een betere onderbouwing van het dossier. Er is gezegd dat de dossiers heel specifiek zijn, heel innovatief en dat er heel wat expertenkennis aan te pas komt. Er is verwezen naar mogelijke belangenvermenging en moeilijk te vinden buitenlandse experts. Waarom werden die moeilijkheden niet toegelicht op het overleg tussen het kabinet en de administratie? De administratie werkt al jaren met evaluatoren en is al jaren bekend met de principes, waarom werd dat dan niet gezegd op het overleg? Het is voor het lid niet duidelijk waarom de externe evaluatie plots werd geschrapt. Bij welke agentschappen gebeurt het nog dat bij controle en aanvragen van dossiers externe experts worden betrokken?

Tussenkoms van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy sluit zich aan bij de gemaakte opmerkingen over de inzage in de documenten. Het is frustrerend dat journalisten de informatie digitaal kunnen krijgen en parlementsleden niet.

Maar het lid begrijpt de leden van de oppositie niet. Uit de uiteenzetting blijkt dat het ging over een open dialoog die leidde tot projectovereenkomsten. Tijdens die open dialoog was er een IKW-overleg, werd een advies gevraagd van de Inspectie van Financiën over de repercussie op het financiële beleid van de Vlaamse Regering en uiteindelijk een beslissing binnen die regering. Bij vier van de zeven punten in het stappenplan komt de Vlaamse Regering wel ergens tussen. *Andries Gryffroy* herinnert zich geen open dialoog van dergelijke omvang uit het verleden. De afspraken

werden gemaakt binnen een zeer nauwe timing, gecombineerd met een opgelegd Europees kader. De doorlopen procedure is dan waarschijnlijk het proces van een voortschrijdend inzicht.

De taal die in mails wordt gehanteerd heeft voor Andries Gryffroy geen belang. Er is een open dialoog gevoerd en dat was een politieke beslissing. De oppositie kan daar tegen zijn, maar dat is een ander debat. Dat de evaluatie is gestart en uiteindelijk weer afgevoerd, was misschien niet zo handig, maar volgens het lid was dit een kwestie van voortschrijdend inzicht.

De vraag is dan of de open dialoog de meest interessante vorm was. Volgens Andries Gryffroy zitten de call for proposals die Maurits Vande Reyde voorstelt, heel dicht bij een open dialoog.

Wat het lid vooral interesseert, is hoe er nu verder wordt omgegaan met de projecten. Er zijn projectovereenkomsten opgesteld. Is er een objectiveerbaar systeem om de investeringen op te volgen? Hoe zal men de KPI's opvolgen? Hoe gaat men de uitbetaling uitvoeren, of niet uitvoeren als de KPI's niet zijn gehaald? Dit is niet alleen belangrijk voor de eigen financiën maar ook om zeker te zijn dat Europa met alle uitgaven akkoord gaat. Wat is het vervolgtraject van de besteding van de middelen? Is dat geobjectiveerd en gestructureerd?

Er is sprake van 20 miljoen euro extra voor de Testing and Experimentation Facility Hardware for Edge AI. Er is een stuurgroep voor het beleidsplan AI, met de helft leden uit de bedrijfswereld en de helft academici. Het lid hoopt dat zij betrokken zijn geweest bij de toekenning van dat budget.

Als er geen Europees kader zou zijn, zou de open dialoog dan nog altijd de meest interessante formule zijn binnen een dergelijk kort tijdsbestek? Of heeft het Europese kader de procedure sterk bemoeilijkt?

Tussenkomst van Robrecht Bothuyne

Als commissievoorzitter vraagt ook *Robrecht Bothuyne* zich af hoe het parlement op een betere manier kan kennisnemen van vertrouwelijke documenten. Het wringt inderdaad dat het parlement minder rechten heeft dan een journalist die via de wet op de openbaarheid van bestuur de documenten gewoon kan opvragen. Er zijn wat beperkingen aan die wet, maar dat is een apart debat. De commissievoorzitter zal een initiatief voor een betere inzage nemen en stelt voor dit verder te bespreken in de regeling van de werkzaamheden van de commissie.

Jos D'Haese leek enkel de slide over de interactie tussen kabinet en administratie belangrijk te vinden. Voor Robrecht Bothuyne als commissielid gaat de discussie wel verder: het is goed dat er een volledig beeld werd gegeven van de toekenning van de subsidies en hoe werd omgegaan met de beschikbare middelen.

Het hele proces is transparant voor het lid. Als Vlaanderen tijdens de coronapandemie iets wou doen, moest dat snel gaan en toekomstgericht zijn in functie van de doelstellingen die het Vlaams Parlement naar voren schoof in de resolutie van 10 juni 2020 over een Vlaams sociaal-economisch relanceplan na de coronacrisis (*Parl. St. VI. Parl. 2019-20, nr. 352/4*). Het Vlaams Parlement heeft aan de Vlaamse Regering de uitdrukkelijke opdracht gegeven om snel middelen vrij te maken en in te spelen op de mogelijkheden die Europa bood om O&O een boost te geven. Het bleef niet bij die resolutie. Er werden ook veel parlementaire vragen gesteld, zowel van meerderheid als van oppositie, waarin telkens opnieuw werd aangedrongen op snel handelen.

Wat er gebeurde met de Vlaamse Veerkrachtmiddelen is ook een transparant proces. Er is verwezen naar een callprocedure, dit was een – weliswaar gesloten – callprocedure.

Alle universiteiten, SOC's en instellingen die in aanmerking kwamen om dergelijke projecten in te dienen, werden bevestigd en kregen de mogelijkheid om dossiers in te dienen. Het is dan de verantwoordelijkheid van de betrokken instellingen om een keuze te maken. De opvolging zit zowel bij het Departement EWI, de Vlaamse Regering als het Vlaams Parlement. Die verantwoordelijkheid is genomen. Het Vlaams Parlement heeft intussen al beslist om het Rekenhof in te schakelen om, in het kader van de voortgangsrapportage van de Vlaamse Regering over de besteding van de Vlaamse Veerkrachtmiddelen, een audit uit te voeren, zowel in het algemeen als in de diepte voor een aantal projecten. De administratie, de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement kunnen bogen op een transparant proces via checks en dubbelchecks.

Er werd al opgemerkt dat de minister verantwoordelijk is voor de daden van haar of zijn kabinet. Maar de minister moet ook niet worden uitgeschakeld in een besluitvormingsproces. Er is een parlementaire resolutie en er waren parlementaire vragen. Een kabinet moet dan toch op de hoogte zijn van een dossier waarmee concreet wordt geantwoord op de vragen van een democratisch verkozen parlement? De procedure is hier volgens Robrecht Bothuyne transparant naar voren gebracht. Hij ziet daarin geen problemen, ook gezien het charter voor politiek-ambtelijke samenwerking.

Voor de cd&v-fractie is dit een open procedure en een transparant proces. De documenten zijn ter inzage gelegd. Maar het mag daar niet bij blijven. De uitvoering is nodig. Het Rekenhof moet zijn werk kunnen doen en de commissie moet dit in alle transparantie kunnen bespreken.

1.2. Antwoorden

Antwoorden van Mark Andries, administrateur-generaal VLAIO

Mark Andries antwoordt eerst op de vraag van Jos D'Haese over hoe het met de andere innovatieprojecten is gegaan. Hij herhaalt dat er voor de 100 miljoen euro voor bedrijven een open kanaal bestaat en een reglementering voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten voor bedrijven. VLAIO heeft dat bestaande kanaal versterkt met die 100 miljoen euro. De middelen van de Europese Recovery and Resilience Facility en Vlaamse Veerkracht zijn toegevoegd aan het normale jaarlijkse budget. Die middelen zijn vastgelegd en daarbij werd rekening gehouden met de bijkomende voorwaarden van de RRF, die gewoonlijk niet worden opgelegd. Er is voor projecten gekozen die aan die voorwaarden voldeden, maar daar is geen speciale procedure voor georganiseerd. De normale gang van zaken is gevolgd met een beslissing van het beslissingscomité bij het FIO, waar de projecten dan geland zijn.

Er was ook een vraag over de middelen voor bio-economie. Het FWO heeft een oproep voor onderzoeksprojecten over bio-economie gelanceerd. Het FWO werkt altijd met oproepen. De beslissingen zijn genomen door de raad van bestuur van het FWO. VLAIO zelf heeft een oproep gedaan voor pilootprojecten biogebaseerde toepassingen voor bedrijven die willen experimenteren met biologisch materiaal en willen samenwerken met de pilootinstallaties die er in Vlaanderen al zijn. Daarvoor werd dus wel een oproep gedaan. Verder is er voor bio-economie gekozen voor een aantal projecten die in de reguliere kanalen lopen. De speerpuntclusters hebben een eigen geormerkt budget en dat werd versterkt. Als zij bio-economieprojecten indienden, hadden ze de normale procedure al doorlopen en werden ze met deze middelen bijkomend ondersteund. Tot slot zijn er een aantal specifieke bedrijfssteunprojecten in verband met bio-economie toegekend op de middelen voor bio-economie. Op die manier zijn de projecten tegen eind 2022 vastgelegd.

Ook voor de andere Vlaamse Veerkrachtprojecten waar VLAIO bij betrokken was, is er dus gewerkt via de reguliere kanalen die werden versterkt. Er is gewerkt met

specifieke oproepen. VLAIO en het FWO werken al met calls en voor Vlaamse Veerkracht zijn er extra oproepen geweest voor specifieke initiatieven. Er zijn overheidsopdrachten gelanceerd waarbij dienstverleners zijn aangesteld, bijvoorbeeld voor de versterking van de stedelijke kernen. Gemeenten konden samenwerken met dienstverleners die via een overheidsopdracht werden aangeduid. VLAIO betaalt in dat geval een deel van de dienstverlening.

Voor een aantal Vlaamse Veerkrachtprojecten zijn ad-hocbeslissingen genomen, zonder publiciteit en zonder oproepen. Dat is bijvoorbeeld gebeurd voor de bedrijventerreinen. Daar is een regulier kanaal voor. Dat is niet versterkt omdat dat niet echt nodig bleek. VLAIO is wel gaan samenzitten met het Agentschap Wegen en Verkeer omdat geweten is dat er bedrijventerreinen zijn die moeilijkheden hebben door een gebrek aan ontsluiting. De kennis is samengelegd en er zijn voorstellen gedaan aan de Vlaamse Regering: door een paar verkeerstechnische ingrepen, zoals bijvoorbeeld het aanleggen van een rotonde, kan men bedrijventerreinen deblokken met de middelen van Vlaamse Veerkracht.

Er is dus een variëteit aan mogelijkheden gehanteerd in de diverse projecten van Vlaamse Veerkracht.

VLAIO kent de procedure van de call for proposals zeer goed en doet zeer regelmatig dergelijke oproepen. Een oproep heeft voordelen. Hij wordt algemeen bekendgemaakt, de criteria worden gepubliceerd, de oproep komt op de website en staat een tijd open. Alle voorstellen moeten worden geëvalueerd en gerangschikt van goed naar minder goed. Dat heeft ook nadelen. Een oproep is arbeidsintensief en het kost tijd om alle projecten te evalueren. Voor onderzoeksinfrastructuur zijn de instellingen bekend, maar de bedrijven zijn niet allemaal bij VLAIO bekend en kunnen dus niet allemaal worden gecontacteerd. Daarom organiseert men een call voor bedrijven. Dat ligt anders dan voor de onderzoeksinfrastructuur.

Mark Andries vraagt, vanuit de praktijkervaring van VLAIO, begrip voor de schrapping van de externe evaluatie. Ze bleek in dit geval zeer moeilijk te organiseren. VLAIO en het FWO doen een externe evaluatie voor grote projecten, kleinere projecten evalueert men zelf. Bedrijven zijn door de taalwetgeving niet verplicht om in het Engels in te dienen, ze kunnen ook in het Nederlands indienen. Als ze in het Engels indienen, kan men een beroep doen op buitenlandse experts. VLAIO heeft daar een netwerk voor. Als ze hun aanvraag indienen in het Nederlands, moet VLAIO op zoek gaan naar een expert in Vlaanderen of Nederland. Die expert mag dan geen klant of oud-werknemer zijn noch samenwerken met het bedrijf. Soms zijn daardoor de doorlooptijden van aanvraagdossiers wel lang en dat is niet echt klantvriendelijk. Het gaat dan bijna altijd om projecten ingediend in het Nederlands. De externe evaluatie door een onafhankelijke partij gaat dan ten koste van de snelheid. Er was in het geval van de Vlaamse Veerkrachtmiddelen voor innovatie de begrijpelijke vraag om de dossiers die klaar waren, tegen het zomerreces van 2021 aan de Vlaamse Regering voor te leggen.

Een volgende vraag ging over het vervolgtraject. Alle projecten zijn ondertussen vastgelegd en beslist, de middelen zijn toegewezen. Nu is het aan de uitvoerders om in actie te komen. Vele projecten zijn al gestart. De betalingen komen nu geleidelijk aan op gang. Als de projecten goed zijn opgeschoten, kan men naar de eindafrekening gaan. VLAIO volgt de projecten goed op en heeft een monitoring opgestart. VLAIO moet rapporteren over de voortgang en bevraagt de indieners daarover regelmatig. VLAIO rapporteert aan de Vlaamse Regering, in het kader van de monitoring van Vlaamse Veerkracht, en aan de Europese Commissie aangezien het ook om Europese middelen gaat.

Antwoorden van Johan Hanssens, secretaris-generaal van het Departement EWI

Johan Hanssens antwoordt eerst op de vraag of het bij het Departement EWI gebruikelijk is om indieners hun eigen evaluatoren te laten aanbrengen. Het antwoord is klaar en duidelijk: neen. Hij heeft getracht aan te tonen dat de procedure voor alle projectindieners uniform was. Er was bij de aanvang geen externe evaluatie gepland. In april 2021 zijn alle projectindieners aan dezelfde procedure onderworpen. Het was een procedure zoals de EFRO-procedure, ook daar is het niet gebruikelijk om extern te evalueren. Om die reden was de vereiste van een externe review niet opgenomen in de aanvraagprocedure. In mei 2021 is op een overleg tussen het kabinet en de administratie wel gevraagd naar de versterking van de procedure en verdere objectivering via een externe evaluatie. De Vlaamse Auditautoriteit en de Europese Commissie kijken mee over de schouders, het gaat immers om grote bedragen belastinggeld en dan is het altijd belangrijk om met zo sterk mogelijke dossiers te komen. Het departement is in mei 2021 aan de slag gegaan met die vraag maar heeft snel vastgesteld dat dit onuitvoerbaar was. Het aangehaalde mailverkeer toont dat aan. Het is geen goed idee om de indiener een rol te laten spelen in de evaluatie. De overheid of procedureleider moet instaan voor een externe evaluatie.

Het gebruik bestond vroeger wel in de wetenschappelijke wereld. Voor 2010 stuurden projectaanvragers courant een externe review mee om hun dossier te ondersteunen, zoals men bij een sollicitatie een aanbevelingsbrief meestuurt. Intussen is er veel veranderd en is dat niet meer gebruikelijk. De projectuitschrijver kiest nu zelf de evaluator en waakt over het vermijden van een 'conflict of interest'. Het mailverkeer dat in het kader van de openbaarheid van bestuur ter beschikking werd gesteld, toont dat conflict aan. De procedure van externe evaluator werd daarom al snel afgevoerd omdat er zo moeilijk een onafhankelijke expert te vinden was. Enkel in vijf projecten vond een externe evaluatie plaats, maar die werd niet meegenomen in de beslissingsprocedure. Alle dossiers werden op dezelfde manier beoordeeld. Johan Hanssens ziet er geen probleem in om die vijf evaluaties ter beschikking te stellen van het Vlaams Parlement. De spreker begrijpt de commotie, maar EWI heeft de externe evaluatie zelf stopgezet omdat ze niet conform het principe van deugdelijk bestuur was.

Wat is dan de rol van een kabinet en een administratie? Dat er geen rode lijnen overschreden zijn, betekent dat de administratie in volle onafhankelijkheid de kwaliteit van de projecten heeft beoordeeld. Daar is het kabinet op geen enkele wijze in tussengekomen. Er is een uniforme procedure gehanteerd die begin april 2021 is gestart. Alle indieners zijn aangeschreven. Ze moesten hun aanvraag in het EFRO-model gieten en motiveren waarom ze middelen vragen. Die dossiers zijn onafhankelijk beoordeeld door het Departement EWI en VLAIO, volgens het vierogenprincipe. De samenvatting van de analyse is heel transparant neergeschreven in de nota aan de Vlaamse Regering. Per project kan men lezen waarom het conform is aan de opgelijste criteria en in de lijn ligt van de versterking van de elf Vlaamse ecosystemen. Het Departement EWI en VLAIO hebben daartoe de nodige expertise. Ze kunnen een systeemblik werpen op het hele landschap, de noden van universiteiten, SOC's en wetenschappelijke instellingen detecteren en toezien op een evenwichtige spreiding van de investeringen. Het kabinet komt niet tussen in de kwaliteitsbeoordeling. Dat is voor Johan Hanssens de rode lijn in de relatie tussen het kabinet en de administratie. Als het kabinet naar de administratie zou bellen om een project dat niet voldoet toch op de lijst te zetten, dan zou dat een overschrijding van de rode lijn zijn. Maar dat is nooit gebeurd. Johan Hanssens zou dat overigens ook nooit aanvaarden.

Björn Rzoska stelde dat hij zich niet over de inhoud van de dossiers wil uitspreken. Johan Hanssens betreurt dit want voor hem gaat het daar juist wel over. De vraag is: zijn hier publieke middelen toebedeeld aan onderzoeksinfrastructuurprojecten

die kwalitatief zijn? Het antwoord van het beleidsdomein EWI luidt: ja. In de project-overeenkomsten met elk van de 23 indieners zijn engagementen aangegaan over de doelstellingen en mijlpalen die ze willen bereiken. Het departement is graag bereid om een voortgangsrapportage te doen van de 23 projecten. Daaruit zal blijken dat ze allemaal in een strategische logica passen en een verantwoorde besteding van overheidsmiddelen zijn.

Het kabinet kwam dus niet tussen in de kwaliteitsbeoordeling. Waar het kabinet wel een rol in speelt, is het voorleggen van de dossiers aan de Vlaamse Regering. Johan Hanssens heeft al uitgelegd dat er geen delegatie was. Men kan publieke middelen op verschillende manieren toekennen. Er is vaak een decreet en een besluit van de Vlaamse Regering, gevolgd door een besluit van de minister die het kader bepalen waarin de middelen worden toegekend. Daar komt het kabinet dan op geen enkele wijze in tussen. Anders is het wanneer er geen delegatie is. De beslissing over de Vlaamse Veerkrachtmiddelen is niet gedelegeerd, noch aan het departement EWI, noch aan VLAIO of het FWO. De beslissingsbevoegdheid over de concrete invulling van de 100 miljoen euro lag bij de Vlaamse Regering. De verantwoordelijkheid van het departement is om zo sterk mogelijke dossiers aan te reiken aan de Vlaamse Regering, die dan in alle vrijheid haar politieke afwegingen kan maken. Voor Johan Hanssens is dit wat iedereen onder het primaat van de politiek zou moeten verstaan. Het komt niet toe aan de administratie om beslissingen te nemen, tenzij er een formele delegatie zou zijn. De administratie heeft een beleidsvoorbereidende rol, de Vlaamse Regering een beleidsbepalende rol. Het is niet aan de administratie om deelbelangen af te wegen en een keuze te maken uit kwalitatieve dossiers, tenzij er delegatie is. Het is daarom niet onlogisch dat een minister een belangrijke rol speelt in de procedure van de dialoog, want het is uiteindelijk de minister die het dossier op de ministerraad moet verdedigen. Het is de verantwoordelijkheid van de minister om het dossier naar de Vlaamse Regering te brengen en de minister heeft zich in dat proces laten begeleiden door haar administratie en haar kabinet. De relatie tussen de kabinetten en de administratie is voor de Vlaamse overheid geregeld in een charter. De deontologische code daarvan is volgens Johan Hanssens gerespecteerd.

Er waren opmerkingen over de vaststelling dat projectindieners op het kabinet hun dossier hebben bepleit. Het is de gangbare praktijk in dit politieke bestel dat aanvragers de beslissingnemers zelf contacteren. De administratie wordt dan parallel gecontacteerd. Een dossier wordt vaak naar het kabinet en naar de administratie gestuurd. Als alleen de administratie een dossier ontvangt, stuurt zij dat door naar het kabinet, of omgekeerd. Het is niet verboden dat de leidinggevenden van de SOC's of de rectoren contact opnemen met een kabinet of met de minister. Dat moet uiteraard wel transparant verlopen en ieder moet zijn deontologie respecteren.

Antwoorden van minister Jo Brouns

Minister *Jo Brouns* sluit zich aan bij de opmerkingen omtrent het inzagerecht. Hij zal al alle documenten als pdf ter beschikking stellen, ook de evaluaties.

De rol van het kabinet is heel duidelijk toegelicht. De kwaliteitscontrole en de beoordeling van wetenschappelijkheid van projecten ligt volledig bij de administratie. Natuurlijk speelt het kabinet ook een rol in de maatschappelijke en strategische toets en het beoordelen van de beleidsrelevantie. Er is een kader vooropgesteld met drie centrale thema's: duurzaamheid, digitalisering en gezondheid. Het is evident dat het kabinet daarnaar kijkt, maar de kwaliteitsbeoordeling is de exclusieve rol van de administratie. De Inspectie van Financiën doet een budgettaire controle en controleert de wettelijkheid en doelmatigheid. Die toets is gebeurd.

Aan de macro-economische impactanalyse wordt inmiddels de laatste hand gelegd. Minister Brouns vindt het belangrijk om daar inzicht in te bieden, zodat het volledige

traject kan worden opgevolgd en gemonitord. Dat mag en kan voor hem frequenter in deze commissie gebeuren.

De minister staat open voor het idee van een call for proposals. Maar een dergelijke call zou in de feiten dicht liggen bij de open dialoog die werd gevoerd. Het mededingingsprincipe is hier de facto gewaarborgd omdat alle universiteiten, SOC's en wetenschappelijke instellingen de vraag hebben gekregen om strategische projecten in te dienen die op korte termijn uitvoerbaar zijn en een sterke relancekracht hebben.

Dat de KPI's in overleg worden bepaald, lijkt de minister een goede manier van werken. Ze moeten ambitieus maar toch haalbaar zijn.

2. Tweede vragenronde

2.1. Tussenkomen van de leden

Tussenkomen van Jos D'Haese

Jos D'Haese merkt op dat toen dit dossier in december 2022 in de pers kwam, ontkend werd dat het kabinet druk zette op de administratie. Nu uit de mails blijkt dat er wel degelijk beïnvloeding is – het kabinet vraagt om een dossier op de shortlist te zetten – heeft het lid de indruk dat het geweer van schouder wordt veranderd. Wat eerst werd ontkend, wordt nu als een courante praktijk bestempeld. Voor het lid is dat geen goede courante praktijk. Geen enkel dossier dat op de shortlist stond, is uiteindelijk negatief beoordeeld.

Het lid betwist niet dat de evaluatie door het departement op een goede manier is gebeurd. Voor hem gaat het over het traject van het eerste informele contact in de open dialoog tot de goedkeuring door de Vlaamse Regering. Het cruciale punt daarin is dat men op de shortlist moet terechtkomen zodat het dossier beoordeeld kan worden. Het is overduidelijk dat het kabinet daarin een belangrijke rol speelt. Vaak gaat de projectindienaar eerst naar het kabinet. Uit een mail blijkt ook dat het departement aanraadt om een samenvatting aan het kabinet te bezorgen. Waarom moet een project aan het kabinet worden voorgesteld als dat geen enkele rol speelt in de beoordeling? Is het omdat het op de lijst moet komen die beoordeeld moet worden? Daarna volgt pas de evaluatie, en die zal ongetwijfeld wel onafhankelijk gebeuren. Maar wie bepaalt welke projecten er op de shortlist komen?

Een externe evaluatie kost te veel tijd en is te complex. Vroeger was het blijkbaar de gewoonte dat een indiener zelf externe evaluatoren aanbracht, vandaag gebeurt dat niet meer omdat er een risico is op belangenvermenging. Waarom is het dan nu wel weer gebeurd? Wie heeft dat beslist?

Tussenkomen van Björn Rzoska

Björn Rzoska vindt de antwoorden verhelderend maar het lid blijft met vragen zitten. De externe evaluatie is gebeurd en dan door het Departement EWI stopgezet omdat ze niet uitvoerbaar was. Het is het kabinet dat de externe evaluatie heeft gevraagd en het departement dat ze heeft stopgezet. De stopzetting is een goede zaak omdat het geen courante praktijk was. De externe evaluaties hebben dus geen rol gespeeld. Maar het blijft volgens het lid vreemd dat het departement ingaat tegen zijn eigen evaluatieprocedures en aan projectaanvragers namen van evaluatoren vraagt.

Het kabinet speelt uiteraard een rol, want het is de minister die naar de Vlaamse Regering stapt. Dat is voor Björn Rzoska niet problematisch. Pas na overleg met het kabinet over alle projecten samen kan men oordelen en budgetten toekennen, wordt terecht gesteld in een mail. Wat het lid echter niet normaal vindt, is dat

projectaanvragers de weg vinden naar het kabinet en het departement hen zelfs op weg zet naar het kabinet. In eerste instantie zou de aanvraag door de administratie moeten worden beoordeeld op de kwaliteit. Dat is haar opdracht. Daarna volgt er een overleg met het kabinet en is het aan de politiek om te beslissen. Hier loopt het vaak omgekeerd. Dat is volgens het lid een heel vreemde manier van werken. Zolang de administratie geen overleg heeft met het kabinet, hebben het kabinet en de minister daar volgens het lid eigenlijk niets mee te maken. Dat een beleidsverantwoordelijke toelichting wil krijgen over dossiers is heel normaal, maar het is niet logisch dat de aanvragers eerst naar het kabinet stappen en het departement daardoor in een moeilijke positie brengen. Dat er gewacht wordt op de goedkeuring van het kabinet om het op de lijst te zetten, blijft voor Björn Rzoska een vreemde manier van werken.

Tussenkomen van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt heeft nog vragen over de procedure, de open dialoog en de rol van het departement. De eerste stap is de open dialoog. De politiek bepaalt de prioriteiten op basis van de speerpunten van het Vlaamse beleid. Het veld wordt uitgenodigd om projecten in te dienen. Daarna start de open dialoog tussen de administratie en de projectindieners. De administratie geeft feedback aan de indieners en het lid kan nog begrijpen dat bepaalde voorstellen worden afgetoetst bij het kabinet om te zien of het in de prioriteiten past. De politiek komt er voor het lid pas weer aan te pas als de administratie alle dossiers heeft verzameld. De shift van de longlist naar de shortlist gebeurt op basis van de 'eligibility criteria': is de deadline gehaald, is het document in orde en zijn de staatssteundocumenten aangeleverd? Daarop baseert de administratie haar longlist en de politiek beslist over de shortlist. Dat is een gezonde werkwijze. Maar dan is er een mail van het kabinet aan de secretaris-generaal over een specifiek project dat nog op de shortlist moet komen. Is dat gebeurd op basis van het dossier dat de administratie heeft geëvalueerd en aangeleverd? Of gebeurde dat op basis van een overleg tussen het kabinet en de projectindieners, zoals het lid uit de mails meent te kunnen afleiden?

Volgens Johan Hanssens is de essentiële vraag of het om goede projecten gaat. Maar dat is voor Thijs Verbeurgt niet de essentie. Hij gelooft dat het goede projecten zijn. De vraag is: hoe gaat Vlaanderen om met dergelijke projectaanvragen en de rol die eenieder moet spelen? Het gaat volgens het lid om goed bestuur.

In 2010 is men om goede redenen gestopt met namen van evaluatoren te vragen aan projectindieners. Maar waarom is men er dan opnieuw mee gestart? Wie heeft beslist om die procedure te volgen? Niemand in het proces lijkt het vreemd te vinden dat namen van evaluatoren worden gevraagd, behalve de evaluatoren zelf. Het lijkt de normale gang van zaken, terwijl nu wordt gezegd dat het niet de courante praktijk is. Er is sprake van cocreatie maar dreigt men niet af te glijden naar een administratie die de projectindieners volgt in plaats van omgekeerd? Dat bleek volgens het lid ook al eerder bij de evaluatie van Flanders Make.

In de presentatie werden de vier beleidsprincipes toegelicht: excellente projecten, cocreatie met de stakeholders, deugdelijk bestuur en voortgang maken. Maar nooit inboeten op het eerste, tweede of derde wegens het vierde. Volgens het lid heeft men wel de deur opengezet om op de eerste drie principes in te boeten. Dat de externe evaluatie een slechte keuze was, wist men op voorhand. Wie heeft die deur dan opengezet? Wie heeft ze opnieuw gesloten en waarom is ze ooit geopend?

Tussenkomen van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde vindt het vreemd dat de drie oppositiepartijen de inhoud niet zo belangrijk lijken te vinden. Vlaamse Veerkracht gaat over het versterken en behoeden voor rampspoed van de Vlaamse economie. De inhoud van de dossiers

lijkt toch ook belangrijk, zelfs in dit debat. De oppositieleiden bevestigen dat het over goede dossiers gaat en dat is toch een essentieel onderdeel van de hele kwestie.

Good governance is inderdaad belangrijk. Goed bestuurlijk beleid bewaren, zorgt ervoor dat de dossiers ook in de toekomst goed blijven en dat men geen willekeur krijgt. Willekeur leidt tot slechte dossiers, corruptie en normvervaging. Johan Hanssens stelde dat het tot de gewoonte behoort dat indieners van dossiers daarover ook contact hebben met kabinetten. Dat klopt volgens Maurits Vande Reyde, dat behoort tot de gewoonte in de Vlaamse beleidscultuur. Maar dat is volgens het lid niet zoals het zou moeten zijn. Dat wil niet zeggen dat kabinetten met niemand contact mogen hebben. Ze hebben contact met belangenorganisaties allerhande en dus ook met onderzoeksinstellingen die projecten indienen. Maar het kabinet moet de lijn heel nauw bewaken en naar de administratie verwijzen als dat in die fase van het dossier gepast is. In het Nederlandse model lijkt de rol van de kabinetten minder belangrijk en wordt die verder verfijnd. De minister zou lering kunnen trekken uit dit dossier en aan de Vlaamse Regering kunnen voorstellen om na te denken over de cultuurswitch bij de ministers en hun kabinetten.

Volgens Maurits Vande Reyde laat de oppositie uitschijnen dat het een kwalijke zaak is dat er evaluaties zijn gebeurd. Normaal dringt de oppositie altijd aan op evaluaties. Het is een goede zaak dat men een evaluatie vraagt. Maar als men dan vaststelt dat ze niet is uitgevoerd zoals het hoort, dan is het deontologisch geen slechte zaak dat ze niet bij de uiteindelijke keuzes wordt meegenomen.

Tussenkoms van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy merkt op dat het Nederlandse model ook verschilt van het Vlaamse. Ieder kabinet benoemt er onmiddellijk zijn eigen administrateurs-generaal. In de Vlaamse overheid is het mandaat van leidinggevende niet gekoppeld aan een regering.

Het gaat duidelijk om een open dialoog. Dat wordt nog niet zo lang toegepast en is geen courante praktijk. De keuze voor een open dialoog past binnen het Europese kader en de snelheid waarmee de keuzes moesten worden gemaakt. Het lid heeft begrepen dat het kabinet zich niet heeft bemoeid met de evaluatie van de projecten. Er is wel contact geweest over de shortlist. Aangezien er niet gewerkt wordt met een call maar met een open dialoog, heeft het lid daar geen probleem mee. Zonder interactie zou de open dialoog geen goede keuze zijn.

De externe evaluaties zitten in het dossier maar werden niet gebruikt bij de eindbeslissing. *Andries Gryffroy* noemt dit geen fout maar een vorm van voortschrijdend inzicht. Mag dat nog in de politiek? Stel dat men in de toekomst nog eens met een open dialoog moet werken, wat kan er dan nog worden verfijnd? Moet er dan een evaluatie komen in de procedure van de open dialoog of niet?

Een oproep tot voorstellen is een andere procedure dan een open dialoog. Het gaat hier over steun voor onderzoeksinfrastructuur en over instellingen die permanent gesubsidieerd worden door de Vlaamse overheid, niet over de steun aan privé-bedrijven. Ze krijgen nu extra middelen. De vraag is dan volgens het lid hoe men de toekenning ervan het beste organiseert om aan de Europese voorwaarden te voldoen.

Andries Gryffroy betreurt het debat omdat het wel over goede projecten gaat. Als ze tegen 2025 kunnen worden afgerond en de Vlaamse overheid krijgt de middelen terug van Europa, dan is dat voor Vlaanderen een goede zaak.

2.2. Antwoorden

Antwoorden van Johan Hanssens

Johan Hanssens gaat in op de schets van Thijs Verbeurgt van wat een mogelijke procedure is: een regering bepaalt het kader en de grote lijnen en geeft de opdracht aan de administratie om projecten te selecteren. Dat is ongeveer de procedure bij VLAIO en het FWO. Maar men moet goed begrijpen dat het toekennen van de Vlaamse Veerkrachtmiddelen voor innovatie in een ander kader plaatsvindt. Er is geen delegatie aan het Departement EWI gegeven om dossiers te selecteren. De verantwoordelijkheid van het departement was de kwaliteitstoets. Het departement diende geen dossiers in bij de Vlaamse Regering, dat deed de minister. Het is logisch dat het kabinet een rol had in de beoordeling van de dossiers die naar de Vlaamse Regering gingen. De minister moest in de Vlaamse Regering verantwoorden waarom die dossiers ter goedkeuring worden voorgelegd. Minister Hilde Crevits heeft de 23 dossiers verdedigd in de Vlaamse Regering. Het is logisch dat een minister geïnformeerd moet zijn over die dossiers en daarin wordt ondersteund door het kabinet dat hij of zij aanstuurt. Er was geen delegatie aan de administratie en geen formeel kader met criteria op basis waarvan het departement zou moeten selecteren. Dat was niet de bedoeling, anders had men dat kader vastgesteld in een besluit van de Vlaamse Regering of een ministerieel besluit. Er was een strategische en open dialoog met de topkennisinstellingen van Vlaanderen: de universiteiten, de SOC's en enkele wetenschappelijke instellingen. Die vormen de ruggengraat van het Vlaamse O&O-ecosysteem. Een callformule was theoretisch mogelijk. Die instellingen in een blinde competitie stellen zonder dialoog, leidt echter niet tot zinvolle bestedingen.

Voor Johan Hanssens gaat het over de inzet van belastinggeld in die 23 dossiers. Betwist iemand dat dat zinvol wordt ingezet? De spreker neemt daarvoor de verantwoordelijkheid. Hij herhaalt zijn engagement om de voortgang van de dossiers in de commissie toe te lichten. Hij heeft het volste vertrouwen in de rectoren en vicerectoren van de universiteiten en de CEO's van de strategische onderzoekcentra en wetenschappelijke instellingen. Zij hebben prioritaire dossiers ingediend die alle kwaliteitstoetsen doorstaan. In de volgende jaren zal men de gunstige effecten van de investeringsimpuls kunnen aantonen. Hij betreurt dat men rommeligheid en beïnvloeding blijft suggereren die er niet zijn geweest. Men blijft ook de zinsprong naar de externe evaluatie aanhalen terwijl het departement die zelf heeft stopgezet. De externe evaluatie heeft geen enkele rol gespeeld in het proces.

De idee van een externe evaluatie is geopperd op een overleg tussen het kabinet en de administratie. Er waren ambtenaren van het departement die stelden dat als men de externe evaluatie state of the art wilde doen, dat met buitenlandse experts moest gebeuren. Daarover is gesproken en niemand was er voorstander van omdat men dat niet meer kon operationaliseren. De mails tonen dat aan. Daarna is de externe evaluatie afgevoerd.

Men mag geen verkeerd beeld ophangen over de financiering van onderzoek in Vlaanderen. De O&O-dossiers van VLAIO en het FWO worden niet via een dergelijke formule geëvalueerd. Integendeel, toenmalig minister Philippe Muyters heeft aan het FWO heel belangrijke nieuwe standaarden opgelegd rond evaluatie. Binnen het FWO wordt alles via peerreview en buitenlandse experts geëvalueerd. Er is geen enkele beïnvloeding door de aanvrager in de selectie daarvan. Daarop wordt nauw toegezien.

De externe evaluatie was één faux pas in een procedure van negen maanden. Daar wil Johan Hanssens de verantwoordelijkheid voor op zich nemen, maar die faux pas is afgeblokt en heeft in het verdere proces geen rol gespeeld. De spreker vraagt daar niet verder op door te gaan, omdat geen enkele euro verkeerd besteed is.

Jos D'Haese repliceert dat daarop wordt doorgegaan omdat er geen antwoord komt op de vraag wie gestart is met een procedure waarvan men zelf zegt dat ze slecht is en niet meer in gebruik, en waarom dat is gebeurd.

Johan Hanssens herhaalt dat het idee is geopperd op een overleg met het kabinet. De ene medewerker is daar sneller mee aan de slag gegaan dan de andere. Uit mailverkeer daarover bleek dat dit geen gezonde procedure is en daardoor is de procedure stopgezet.

3. Slotbedenkingen

Tussenkamst van Jos D'Haese

Voor *Jos D'Haese* blijft de vraag waarom men op die manier met de externe evaluatie is gestart nog steeds onbeantwoord.

In december 2022 zei het kabinet in de pers dat het enkel diende als doorgeefluik. Het kabinet nam enkel akte van de dossiers en stuurden die dan door naar de administratie, zonder waardeoordeel. Het kabinet maakte naar eigen zeggen geen selectie en deed geen inhoudelijke beoordeling. De secretaris-generaal van het departement zegt nu volgens het lid exact het omgekeerde: het kabinet heeft daar wel een rol in gespeeld en dat is een goede zaak, want het is een courante praktijk. Volgens het lid is dat een verschillende versie van dezelfde feiten. De versie van het kabinet in de krant wordt tegengesproken door de mails die de commissie heeft kunnen inkijken. Welke versie is nu de juiste?

Tussenkamst van Björn Rzoska

Björn Rzoska begrijpt uit de antwoorden dat er een andere procedure is gevolgd dan voor de onderzoeksdossiers van VLAIO en het FWO. Er werd een open dialoog gevoerd. Het kabinet had daarin een sturende rol en maakte een selectie. Dat staat inderdaad op gespannen voet met wat iemand van het kabinet in december 2022 in de pers verklaarde, met name dat het kabinet enkel een doorgeefluik was. Voor het Vlaams Parlement is dit niet helder en het lid hoopt dat daar lessen uit worden geleerd.

Het lid aanvaardt de uitnodiging om in de commissie regelmatig een voortgangsrapportage te krijgen. Dan kan men nagaan of de euro's goed besteed zijn en of er vooruitgang werd geboekt.

Verder is het volgens Björn Rzoska logisch dat er geen klachten zijn van de project-indieners. Alle 23 dossiers zijn goedgekeurd.

Tussenkamst van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt kent de gangbare procedures en de standaarden waarnaar Johan Hanssens verwezen heeft. Maar volgens het lid worden die standaarden niet gerespecteerd in de manier waarop het Departement EWI in twee dossiers, de evaluatie van Flanders Make en de innovatiesteun in het kader van Vlaamse Veerkracht, omgaat met externe evaluaties. Regels zijn er om te garanderen dat ze blijven gelden als er iemand anders aan het hoofd van de administratie komt te staan. De garantie op goede beslissingen moet behouden blijven. Thijs Verbeurgt wil gerust geloven dat de geselecteerde dossiers de goede zijn, maar de procedure zoals ze nu gelopen is, garandeert niet dat dit de volgende keer ook gebeurt. Daar gaat het volgens het lid over en het is de verantwoordelijkheid van het departement om daarover te waken. Uit het antwoord blijkt volgens het lid dat de politiek in deze dossiers de beslissing heeft genomen.

Tussenkoms van Johan Hanssens

Johan Hanssens repliceert dat zijn ambtenaren keihard gewerkt hebben om de dossiers tot een goed einde te brengen, met respect voor de deontologie. Dat ze kritiek krijgen van het Vlaams Parlement is geen probleem, op voorwaarde dat die kritiek gefundeerd is. Als die kritiek gebaseerd is op individuele mails en er vervolgens wordt voortgegaan op de interpretatie van die mails in krantenartikelen die men voorstelt als een feit, dan is er een probleem. De essentie is dat 23 dossiers geselecteerd zijn in overleg. Het kabinet heeft die selectie niet gemaakt, dat is in overleg gebeurd. Men is tot een consensus gekomen.

Er zijn gesprekken gevoerd met alle indieners, spelers van wereldtopniveau. Ze hebben allemaal zware O&O-investeringsnaden om in het globale competitieve O&O-landschap Vlaanderen vooruit te helpen. Het zijn de elitetroepen van de kennis-economie en die komen niet aan met slechte dossiers. De administratie moest de Europese procedure volgen en interpreteren. Die procedure was nieuw en werd pas na enkele maanden duidelijk. Het departement moest bijvoorbeeld interpreteren wat DNSH betekende. De administratie wil een meedenkende overheid zijn en geen tegenwerkende. De aanvragers zijn partners, geen vijanden. Het departement gaat in cocreatie om de Europese middelen zo optimaal mogelijk te besteden. Het is voor Johan Hanssens normaal dat de medewerkers van het departement meedenken om de dossiers zo stevig mogelijk te maken. De KPI's, bijvoorbeeld, worden altijd in dialoog tussen de aanvrager, de beoordelaar en de financier overeengekomen. Uiteraard moeten die voor de overheid zo ambitieus mogelijk zijn, maar voor de aanvragers moeten ze ook haalbaar zijn, want ze kunnen er later op worden afgerekend.

Alle internationale literatuur en beleidspraktijken sturen aan op een O&O-beleid en innovatiebeleid waarin kennisinstellingen, overheid, bedrijven en maatschappelijke organisaties samen het pad uittekenen. Dit wordt hier nu min of meer verdacht gemaakt, alsof contacten tussen die vier actoren altijd verdacht zijn en er altijd beïnvloeding is. Kan men er niet van uitgaan dat al die actoren een gezamenlijke agenda hebben, namelijk om van Vlaanderen een topregio te maken? De kritiek gaat over details die worden uitvergroot en waarop men dan focust om te suggereren dat alles verkeerd draait. Daar wil Johan Hanssens toch voor waarschuwen. De ambtenaren verdienen het vertrouwen van het Vlaams Parlement.

Tussenkoms van Thijs Verbeurgt

Thijs Verbeurgt kent het FWO en zijn stringente manier van werken en daarom stelt hij zich vragen in dit dossier. Hij pleit absoluut voor een meedenkende overheid maar hier is de slinger doorgeslagen. De verantwoordelijkheid werd overgedragen aan de projectindieners. Uit de mails blijkt volgens het lid een cultuur waarbij te veel is doorgeschoven en te weinig de controlefunctie werd behouden. Wat vandaag is gezegd, klopt niet met de communicatie van het kabinet. Het lid vraagt aan de minister of de communicatie van het kabinet in december 2022 dan niet juist was.

Tussenkoms van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde vindt dat het debat een vreemde wending krijgt. Bij het begin van de gedachtewisseling werd gezegd dat het niet goed is dat de pers meer informatie krijgt dan het parlement. Nu men alle informatie krijgt, stelt men het omgekeerde: het staat in de krant en dat is de waarheid. Wat hier wordt gezegd, doet er niet toe.

Het kader en de manier waarop de medewerkers van het departement hebben gereageerd tijdens de procedure en gewezen hebben op het belang van checks is hier uitgelegd. Als men de mails zou ontleden in plaats van er vrijblijvend uit te

citeren, zou volgens het lid blijken dat de medewerkers in 90 procent van de gevallen gehandeld hebben volgens de deontologie, mede gelet op het kader en de timing. Bij de rest van de mails kan men zich inderdaad vragen stellen en daar moet men lessen uit trekken. Daar zijn overigens ook mails bij die niet door ambtenaren zijn verstuurd. Dat is geen reden om alles verdacht te maken.

Tussenkomen van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne merkt op dat de discussie is gestart op basis van heel veel documenten en mails, zelfs van medewerkers van het departement en externe personen. De definitie van bestuursdocumenten is blijkbaar rekbaar.

De basis van het politieke debat hierover was voor het lid van bij het begin al heel dun. Na de gedachtewisseling is die voor hem zelfs onbestaande. Het gaat hier om een uitzonderlijk financieringsinstrument. Door de coronacrisis zijn er plots veel middelen beschikbaar voor de relance, die doelgericht en snel geïnvesteerd moeten worden. Het Vlaams Parlement legt het politieke kader vast. De Vlaamse Regering maakt een verdeelsleutel van de middelen die aan Vlaanderen worden toegewezen. De administratie zorgt ervoor dat ze terecht komen bij die actoren waarvan iedereen vindt dat ze daar moeten terecht komen. Niemand heeft de bestemming van het geld gecontesteerd. Er is transparantie, er is een open dialoog gevoerd, er zijn positieve evaluaties en er is in opvolging voorzien door administratie, de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement. Daarenboven is er nog de controle door het Rekenhof. Of een ambtenaar of een externe persoon ooit gemaild heeft met een al dan niet perfecte formulering van de inhoud, doet er volgens het lid niet toe. De essentie is dat het geld goed en aan de juiste actoren en projecten wordt besteed.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Thijs VERBEURGT,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AI	artificiële intelligentie
ASML	Advanced Semiconductor Materials Lithography
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BBC	beleids- en beheerscyclus
COOCK	Collectief Onderzoek & Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding
DNSH	do no significant harm
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
ESF	Europees Sociaal Fonds
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FIO	Fonds voor Innoveren en Ondernemen
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen
IKW	interkabinettenwerkgroep
ILVO	Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek
imec	Interuniversitair Micro-elektronicacentrum
IPCEI	Important Project of Common European Interest
ITG	Instituut voor Tropische Geneeskunde
KPI	kritieke prestatie-indicator
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
O&O	onderzoek en ontwikkeling
O&O&I	onderzoek, ontwikkeling en innovatie
RRF	Recovery and Resilience Facility
SOC	strategisch onderzoekscentrum
TETRA	Technologietransfer door Instellingen voor Hoger Onderwijs
TRL	technology readiness level
TTO	technology transfer office
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen
UGent	Universiteit Gent
VIB	Vlaams Instituut voor Biotechnologie
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VLIZ	Vlaams Instituut voor de Zee
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VV	Vlaamse Veerkracht